

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Donatas Elijošius

**KURORTINIO TURIZMO VYSTYMAS LIETUVOJE:
PALANGOS, BIRŠTONO, DRUSKININKŲ KURORTŲ
ATVEJŲ ANALIZĖ**

Magistro darbas

Darbo vadovė
doc. Eglė Gaulė

Kaunas, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS
VIEŠOSIOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

TVIRTINU
L. e. p. Instituto direktorė
(parašas) Doc. dr. Audronė Telešienė
2016 01

Donatas Elijošius

KURORTINIO TURIZMO VYSTYMAS
LIETUVOJE: PALANGOS, BIRŠTONO, DRUSKININKŲ
KURORTŲ ATVEJŲ ANALIZĖ

Magistro darbas

Viešoji politika (621L22008)

Vadovas
(parašas) Doc. dr. Eglė Gaulė
2016 01

Recenzentas
(parašas) Doc. dr. Jolita Sinkienė
2016 01

Projektą atliko
(parašas) Donatas Elijošius
2016 01 06

Kaunas, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Donatas Elijošius

.....
(Studento Vardas Pavardė)

Viešosios politikos programa

Baigiamojo projekto KURORTINIO TURIZMO VYSTYMAS LIETUVOJE: PALANGOS,
BIRŠTONO, DRUSKININKŲ KURORTŲ ATVEJŲ ANALIZĖ

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2016 01 06

Kaunas

Patvirtinu, kad mano magistro baigiamasis projektas tema KURORTINIO TURIZMO VYSTYMAS
LIETUVOJE: PALANGOS, BIRŠTONO, DRUSKININKŲ KURORTŲ ATVEJŲ ANALIZĖ

yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

- 1 lentelė. Turizmo formos ir kategorijos.
- 2 lentelė. Būtinios ir papildomos kurortinio turizmo paslaugos.
- 3 lentelė. Kurortų klasifikacija pagal teikiamų paslaugų specifiką.
- 4 lentelė. Turizmo politikos formavimas ir turizmo valdymas Lietuvoje.
- 5 lentelė. Kurorto (kurortinės vietovės) darnaus vystymo vizija.
- 6 lentelė. Lietuvos turistų kelionių skaičius į užsienį.
- 7 lentelė. Užsienio turistų apgyvendinimo statistika: atvykstamojo turizmo rinkų pagal turistų skaičių 2015 m. I pusr., proc.
- 8 lentelė. Turistų kelionių skaičius 2013 – 2015 m. I pusr., tūkst.
- 9 lentelė. Vietinis turizmas pagal kelionių skaičių 2015 m.
- 10 lentelė. Turistų iš užsienio skaičius Lietuvoje per 2015 m. 9 mėn., tūkst.
- 11 lentelė. Kurortinio turizmo veiksnių konkurenciniai ypatumai.
- 12 lentelė. Užsienio turistų srautai ir motyvai, renkantis kurortą.
- 13 lentelė. Kurortinės vietovės daugiafunkciškumo panaudojimas.
- 14 lentelė. Projektų įgyvendinimas, panaudojant ES struktūrinių fondų lėšas.
- 15 lentelė. Kurortinio turizmo vystymą skatinančios naujovės.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

- 1 paveikslas. Kurortinės vietovės struktūros modelis.
- 2 paveikslas. Turizmo veiklos teisinio reglamentavimo ES schema.
- 3 paveikslas. Turizmo veiklos teisinio reglamentavimo nacionaliniu lygmeniu schema.
- 4 paveikslas. Tyrimo metodologijos schema.

TURINYS

PAGRINDINIŲ SAŲVOKŲ ŽODYNĖLIS

LENTELIŲ SĄRAŠAS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

ĮVADAS.....	10
1. KURORTINIO TURIZMO VYSTYMO TEORINIAI IR TAIKOMIEJI ASPEKTAI.....	13
1.1. Turizmo samprata ir rūšys.....	13
1.2. Kurortinio turizmo samprata ir esmė.....	16
1.3. Kurortinio turizmo vystymas užsienio šalyse.....	17
2. KURORTINIO TURIZMO VYSTYMO LIETUVOJE ANALIZĖ.....	22
2.1. Kurortinio turizmo vystymo Lietuvoje prielaidos.....	22
2.2. Teisinis turizmo veiklos reglamentavimas.....	27
2.3. Turizmo veiklą koordinuojančios institucijos, jų funkcijos ir veikla.....	29
2.4. Kurortinio turizmo vystymo koncepcijos ir programos Lietuvoje.....	32
2.5. Kurortinio turizmo situacijos Lietuvoje analizė.....	35
3. PALANGOS, BIRŠTONO, DRUSKININKŲ KURORTŲ ATVEJŲ TYRIMAS: EKSPERTŲ POŽIŪRIS.....	41
3.1. Analizuojamų kurortų apibūdinimas.....	41
3.2. Tyrimo metodika.....	42
3.3. Tyrimo rezultatų analizė.....	44
IŠVADOS.....	53
REKOMENDACIJOS.....	55
LITERATŪRA.....	56
PRIEDAI.....	60
1PRIEDAS. Interviu klausimynas.	
2PRIEDAS. Protokolas Nr.1.	
3 PRIEDAS. Protokolas Nr. 2.	
4 PRIEDAS. Protokolas Nr. 3.	

Pagrindinių sąvokų žodynis

Gamtos ištekliai – gyvosios ir negyvosios gamtos komponentai, kuriais žmogus tenkina ar gali tenkinti savo reikmes (Turizmo terminų žodynas/A. Armaitienė, A. Lukšaitienė, P. Grecevičius ir kt., 2009).

Kurortas – įstatymu suteiktas statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra mokliškai ištirtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenų, gydomojo purvo, sveikatai palankus mikroklimatas, reakcinių želdinių, vandens telkinių) bei išplėtotą speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnis gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms (Turizmo įstatymas, 2011).

Kurorto reabilitacijos centras - kurorto pastatas ar jų grupė, kur teikiamos sveikatingumo, fizioterapijos, kūno kultūros, maitinimo ir kitos reabilitacijos paslaugos naudojant rekreacinius išteklius (Turizmo terminų žodynas/A. Armaitienė, A. Lukšaitienė, P. Grecevičius ir kt., 2009).

Kurorto sanatorija - kurorto pastatas ar jų grupė, kur teikiamos gydymo, reabilitacijos, kūno kultūros, dietinio maitinimo ir kitos paslaugos naudojant gamtinius gydomuosius ir rekreacinius išteklius (Turizmo terminų žodynas/A. Armaitienė, A. Lukšaitienė, P. Grecevičius ir kt., 2009).

Kurorto viešbutis - apgyvendinimo įstaiga kurorte, dažniausiai teikianti sporto, sveikatinimo, grožio paslaugas (Turizmo terminų žodynas/A. Armaitienė, A. Lukšaitienė, P. Grecevičius ir kt., 2009).

Kurortinis turizmas – skirtingų motyvų vedama veikla už asmens gyvenamosios vietos ribų, apimančių skirtingas turizmo rūšis (gydomąjį, pažintinį, kultūrinį, poilsinį, religinį, sportinį ir kt.) ir kuria siekiama patenkinti vartotojų poreikius, tam tikslui pritaikius atitinkamą aplinką (naudojant įvairius gamtinius išteklius ir pan.) (A. Junevičius, J. keršytė, 2007).

Turizmas – tikslinga žmonių veikla, susijusi su kelione ir laikinu buvimu už nuolatinės gyvenamosios vietos ribų ne ilgiau kaip vienerius metus, jei ši veikla nėra mokymas ar mokamas darbas lankomoje vietoje (Turizmo įstatymas, 2011).

Elijošius Donatas. Kurortinio turizmo vystymas Lietuvoje: Palangos, Birštono, Druskininkų kurortų atvejų analizė. Viešosios politikos programos magistro darbas / vadovas doc. dr. Eglė Gaulė; Kauno technologijos universitetas, Socialinių, humanitarinių ir meno mokslų fakultetas.

Mokslo kryptis ir sritis: viešasis administravimas.

Reikšminiai žodžiai: turizmas, kurortinis turizmas, ištekliai, koncepcija, programos, inovacijos.

Kaunas, 2016, 62 psl. (be priedų).

SANTRAUKA

Temos aktualumas susijęs su kurortiniu turizmu, kaip viena iš ūkio šakų, kuri, tinkamai naudodama šalies turizmo išteklius, gali pasiūlyti paklausių, kokybiškų ir konkurencingų turizmo produktų užsienio ir vidaus turizmo rinkoms. Kurortinio turizmo vystymas gali padėti kurti naujas verslo nišas, pritraukti investicijų, didinti šalies bendrąjį vidaus produktą, spręsti regionų ekonominės ir socialinės raidos klausimus, saugoti kraštovaizdžio (gamtos ir kultūros) vertybes, racionaliai naudoti gamtos ir kultūros išteklius. **Darbo objektas** – kurortinis turizmas Lietuvoje. **Darbo dalykas** - kurortinio turizmo vystymas Lietuvoje. **Darbo tikslas** – atskleisti kurortinio turizmo vystymo galimybes kurortiniuose Lietuvos miestuose – Palangoje, Birštone, Druskininkuose. Siekiant išsikelto tikslo buvo sudaryti tokie **uždaviniai**: atskleisti turizmo sampratą, esmę, turizmo rūšių įvairovę bei apžvelgti kurortinio turizmo vystymąsi užsienio šalyse; apžvelgti kurortinį turizmą Lietuvoje, jo išteklius bei paslaugas, pateikti turizmo veiklos reglamentavimo, veiklos koordinavimą vykdančių institucijų, jų funkcijų apžvalgą, išanalizuoti kurortinio turizmo vystymo koncepcijas, modelius, programas, pateikti statistinę informaciją apie turizmo vystymą Lietuvoje; atlikti Lietuvos kurortų - Palangos, Birštono, Druskininkų - atvejų analizę. Darbe naudoti **tyrimo metodai**: mokslinės literatūros lyginamoji analizė ir sintezė, duomenų sisteminimas ir apibendrinimas; dokumentų analizė; pusiau struktūruotas interviu su ekspertais. Atlikus analizę, nustatyta, kad: kurortuose vystomas mišrus turizmas, tačiau stengiamasi išlaikyti savo unikalius bruožus ir išskirtinius turizmo produktus; pagrindiniais kurortinio turizmo veiksniais išlieka infrastruktūra, paslaugos, pramogos; Palangos kurorte stengiamasi įveikti sezoniskumo barjerą ir būti universaliu kurortu ištisus metus. Planuojama kurti daugiau aktyviam poilsiui tinkančių pramogų, naujų turizmo traukos objektų, teikiančių paslaugas visus metus. Palanga siekia būti saugus, švarus, patogus ilsėtis ir atviras visiems kurortas; Druskininkų vizija – išlikti patraukliu, tarptautinį pripažinimą pelnysiu kurortu, gebančiu per trumpą laiką įgyvendinti didžiulius pokyčius, toliau plėtoti senąsias kurorto tradicijas, vystyti naujas aktyvaus laisvalaikio ir komercinio sporto kryptis, ir taip pritraukti daugiau turistų iš Lietuvos ir iš užsienio; Birštono ateities planuose – būti unikalių paslaugų karališkuoju kurortu (čia lankydavosi Lietuvos ir Lenkijos karaliai), išnaudoti turizmo potencialą, didinti kurorto žinomumą. Kurortui nepriimtinas neribotas vystymas, todėl norima išlikti ramiu, tačiau šiuolaikišku kurortu, teikiančiu aukšto lygio paslaugas.

Donatas Elijošius. Spa tourism development in Lithuania: Palanga, Birštonas and Druskininkai, analysis of the resorts towns. Master of Public Policy program of work / leader Assoc. Dr. Eglė Gaulė; Kaunas University of Technology, the Social, Humanitarian and Arts Faculty.

Field of Science and areas: public administration.

Key words: tourism, spa tourism, resources, concept, program, innovation.

Kaunas, 2016, page 62. (without additives)

SUMMARY

Topics related to the relevance of resort tourism as one of the branches of the economy, which, properly using the country's tourism resources, can offer a marketable, high quality and competitive tourism products in foreign and domestic tourism markets. Spa tourism development can help create new business niches, attract investment, improve the country's gross domestic product, to deal with regional economic and social development issues, to protect the landscape (natural and cultural) values, the rational use of natural and cultural resources. **Object** - spa tourism in Lithuania. The **subject** - resort tourism development in Lithuania. The **aim** - to reveal the spa tourism development opportunities in resort towns of Lithuania - Palanga, Birštonas, Druskininkai. There has been set up following **tasks**: disclose the tourism concept, the essence of the diverse forms of tourism as well as an overview of the spa tourism development in foreign countries; overview of resort tourism in Lithuania, its resources and services to provide tourist activity regulation, coordination between institutions exercising their functions, analyze the spa tourism development concepts, models, programs to provide statistical information on the development of tourism in Lithuania; perform Lithuanian resorts - Palanga, Birštonas, Druskininkai - a case study. The study uses **research methods** of scientific literature, comparative analysis and synthesis of data systematization and generalization; analysis of documents; semi-structured interviews with experts. Cases analysis showed that: mixed tourism resorts being developed, but rather to maintain its unique characteristics and distinctive tourism products; the main factors of resort tourism remains the infrastructure, services, entertainment; Palanga resort attempt to overcome the seasonal nature of the barrier and be versatile year-round resort. It is planned to develop more suitable for active recreation facilities, new tourist attractions that provide year-round services. Palanga aims to be a resort named as safe, clean, comfortable to rest and open to all; Druskininkai vision – to remain attractive, internationally recognized resort, capable in a short period of time to implement the massive changes in the further development of the old resort traditions, the development of new outdoor sports and commercial trends, and thus attract more tourists from Lithuania and abroad; Birštono future plans - to be unique for a royal resort. Resorts unacceptable unlimited development, and they want to stay calm, but a modern resort, providing a high level of service.

ĮVADAS

Temos aktualumas. Turizmo politika Lietuvoje formuojama remiantis atliekamais moksliniais tyrimais, analizėmis, apžvalgomis ir įžvalgomis. Taip siekiama sudaryti palankias sąlygas koordinuoti turizmo sričių iniciatyvas ir nustatyti naujas veiksmų programas.

Žiūrint į ateitį, nauja turizmo politika buvo apžvelgta 2011 metais Briuselyje, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitete. Buvo pateiktos šios keturios veiksmų grupės, kurias galima taikyti ir Lietuvai: 1) didinti turizmo sektoriaus konkurencingumą; 2) skatinti darnaus, atsakingo ir kokybiško turizmo vystymą; 3) įtvirtinti ir propaguoti tvaraus ir kokybiško (Lietuvos – kaip lankytinų vietų visumos) turizmo įvaizdį; 4) kuo geriau išnaudoti ES politinių ir finansinių priemonių potencialą turizmui vystyti. Lietuvos turizmo plėtotės strateginius tikslus ir uždavinius rodo tokių prioritetinių turizmo rūšių vystymas(is), kaip kurortinis turizmas.

2015 m. Europos Parlamento Transporto ir turizmo komitete buvo aptarti nauji turizmo skatinimo Europoje iššūkiai ir koncepcijos, kadangi turizmas yra pagrindinė potenciali Europos ekonomikos augimo sritis, turizmas skatina kurti naujas darbo vietas, nes šiame sektoriuje dirba apie 13 mln. darbuotojų, o tai sudaro ne mažiau kaip 12 proc. darbo vietų Europos Sąjungoje. Europa yra turistų lankomas žemynas, ir jos turizmo rinkos dalis sudaro 52 proc. Dauguma ES gyventojų kelionių į užsienį ir toliau sudaro kelionės į kitas ES šalis. Iš prognozių matyti, kad į ES atvykstančių užsienio turistų iki 2025 m. kasmet padaugės po 140 milijonų. Turizmas yra labai svarbi socialinė ir ekonominė veikla ES, turinti poveikį ekonomikos augimui, užimtumui ir socialiniams pokyčiams, todėl jis gali padėti kovoti su ekonominėmis ir užimtumo problemomis.

Lietuvos turizmo vystymo 2014 – 2020 metų programoje pabrėžiama, kad turizmas, kaip viena iš ūkio šakų, tinkamai naudodamas šalies turizmo išteklius ir siūlydamas paklausių, kokybiškų ir konkurencingų turizmo produktų užsienio ir vidaus turizmo rinkoms, gali padėti didinti gyventojų pajamas, kurti naujas verslo nišas, pritraukti privačių investicijų, didinti šalies bendrąjį vidaus produktą, taip pat spręsti regionų ekonominės ir socialinės raidos klausimus, o drauge – saugoti kraštovaizdžio (gamtos ir kultūros) vertybes, racionaliai naudoti gamtos ir kultūros išteklius.

Temos problemiškas siejamas su kurortuose teikiamomis įvairiomis paslaugomis, naudojant natūralius gamtinius išteklius, skirtus turistų poilsiui, fizinių ir dvasinių jėgų atgavimui, atsipalaidavimui, geros savijautos skatinimui. Todėl būtina skatinti kurortinio turizmo vystymą Lietuvos kurortuose, inicijuoti didesnę kurortuose esančių gamtinių išteklių panaudojimą, naujas turizmo programas, tobulinti paslaugas, nes tai leidžia pritraukti daugiau turistų tiek iš šalies, tiek iš užsienio.

Mokslo darbuose analizuojami įvairūs su turizmu Lietuvoje susiję klausimai: V. Navickas, A. Malakauskaitė (2009) nagrinėjo tarporganizacinių verslo ryšių formavimosi turizmo sektoriuje prielaidas; J. Jagminas, L. Paulauskaitė (2010) tyrė, kaip vykdomos turizmo valdymo funkcijos ir jų subalansavimas Lietuvoje; D. Labanauskaitė (2011) tyrimu įvertino atvykstamojo turizmo įtaką regionų ekonominiam augimui; A. Armaitienė, E. Jonaitienė (2011) ištyrė gyventojų požiūrį į turizmo vystymą; A. Baležentis, L. Paulauskienė (2012) tyrimo išvadose atskleidė, kaip vyksta ekologinio turizmo skatinimas; A. Armaitienė, L. Zacharčenko (2012) analizavo regionų turizmo politiką Lietuvoje; A. Grišiūtė, I. Daunoravičiūtė (2013) tyrimu atskleidė turizmo politikos reikšmę ir jos įgyvendinimo sistemą Lietuvoje; J. Sinkienė, R. Gendrėnaitė (2014) domėjosi miestų centrų vystymo modeliais, kurie gali būti reikšmingi ir kurortiniams miestams; L. Paulauskienė (2014) ištyrė turizmo valdymo tobulinimo perspektyvas Lietuvoje nacionaliniu ir savivaldybių lygmeniu.

A. Mačerinskienė (2008) parengė metodines rekomendacijas kaip reikia klasifikuoti SPA paslaugas; I. Žalienė, L. Žalys, I. Iždonaitė – Medžiūnienė (2009) analizavo Lietuvos kurortų veiklos vystymo galimybes; R. Hopenienė, J. Sekliuckienė (2011) domėjosi, kaip reikia valdyti turimus išteklius, tenkinant specifinių vartotojų grupių poreikius; A. Šimkus ir L. Pilelienė (2012) įvertino paslaugų kokybę sanatorijose; R. Povilanskas (2010) analizavo kurortų darnaus vystymo principus ir sąlygas; K. Vaitiekutė, A. Armaitienė (2013) pateikė kurortų ir kurortų paslaugų klasifikaciją.

Kurortiniam turizmui, jo teikiams paslaugoms ir vystymui nemažai dėmesio skiria ir užsienio autoriai, nes užsienyje ši turizmo rūšis yra paklausi: M. D. Horowitz, J. A. Rosenwei, Ch. A. Jones (2007) domėjosi kurortinio turizmo globalizacija; N. Lunt (2012) nustatė, kad kurortinis turizmas yra patikima pagalba, susijusios su poilsiu, reabilitacija, žmonėms sistema, kurią būtina plėtoti; J. Wieseke, M. Ahearne, S. K. Lam Rol van Dick (2009) analizavo, kokią reikšmę žmonių gerai savijautai turi turizmo teikiamos paslaugos. Mokslinėse publikacijose užsienio autoriai (J. Kurtzman, J. Zauhar, 2005; E. Klinger, W. M. Cox, 2004; G. Nimrod, A. Rotem, 2010) pabrėžia paslaugų vartotojų (turistų) motyvacijos aspektus, kaip svarbius kurortinio turizmo vystymui.

Šiandien kurortine vieta laikoma ta vieta, kurioje, panaudojant gamtinius veiksnius, pritaikytą infrastruktūrą, galima vystyti žmonių poilsiui reikalingas veiklas. Prioritetinėmis veiklomis laikomos žmogaus fizinės ir dvasinės įtampos sumažinimas, visų organizmo funkcijų gerinimas, atsipalaidavimas, aktyvus ar pasyvus poilsis (A. Junevičius, J. Keršytė, 2007).

Publikuojama nemažai mokslinių straipsnių apie kaimo, atvykstamąjį ir išvykstamąjį turizmą, tačiau nepakankamas dėmesys skiriamas kurortiniam turizmui, teikiamų paslaugų įvairovei, jų būklei bei vystymui. Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studijoje (2007) pabrėžta, kad Lietuvoje nepakankamai vykdomi kurortologiniai tyrinėjimai, ir tai turi neigiamos įtakos kurortų vystymui.

Problema susijusi su ilgalaikių kurortinio turizmo prioritetų nustatymu, kurortinio turizmo planavimu ir finansavimu, infrastruktūros plėtotės prioritetų nustatymu, sezoniškumo įveika, kuri lemia netolygų turistų srautų pasiskirstymą kurortinėse teritorijose.

Darbo objektas – kurortinis turizmas Lietuvoje.

Darbo dalykas – kurortinio turizmo vystymas Lietuvoje.

Darbo tikslas– atskleisti kurortinio turizmo vystymo galimybes kurortiniuose Lietuvos miestuose – Palangoje, Birštone, Druskininkuose.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti turizmo sampratą, esmę, turizmo rūšių įvairovę bei apžvelgti kurortinio turizmo vystymąsi užsienio šalyse.
2. Apžvelgti kurortinį turizmą Lietuvoje, jo išteklius bei teikiamas paslaugas, pateikti teisinio turizmo veiklos reglamentavimo, veiklos koordinavimą vykdančių institucijų, jų funkcijų apžvalgą, išanalizuoti kurortinio turizmo vystymo koncepcijas ir programas, pateikti statistinę informaciją apie turizmo vystymą Lietuvoje.
3. Atlikti Lietuvos kurortų - Palangos, Birštono, Druskininkų - atvejų analizę.

Darbo metodai:

1. Mokslinės literatūros lyginamoji analizė ir sintezė, duomenų sisteminimas ir apibendrinimas.
2. Dokumentų analizė.
3. Pusiau struktūruotas interviu su ekspertais.

Darbo struktūra:

Darbą sudaro įvadas, 3 skyriai, išvados, literatūros sąrašas ir priedai. Pirmajame skyriuje aptariami kurortinio turizmo vystymo teoriniai ir taikomieji aspektai: bendra turizmo samprata ir rūšys, kurortinio turizmo samprata ir esmė, kurortinio turizmo vystymas užsienio šalyse. Antrajame skyriuje pateikiama kurortinio turizmo vystymo Lietuvoje analizė: kurortinio turizmo Lietuvoje ištekliai ir paslaugos, teisinis turizmo veiklos reglamentavimas, turizmo veiklą reglamentuojančios institucijos ir jų veikla, kurortinio turizmo vystymo koncepcijos, modeliai, programos, statistinė informacija apie turizmo vystymą Lietuvoje. Trečiajame skyriuje pateikiamas Palangos, Birštono ir Druskininkų kurortų atvejų tyrimas ekspertų požiūriu. Darbo pabaigoje pateikiamos apibendrinančios išvados, identifikuojamos problemos.

1.KURORTINIO TURIZMO VYSTYMO TEORINIAI IR TAIKOMIEJI ASPEKTAI

Turizmas yra viena iš verslo šakų. Šiame versle svarbią vietą užima žmonės: vieni iš jų teikia paslaugas, o kiti žmonės jas gauna (įsigyja, perka) ir jomis naudojasi. Turizmas, kaip veikla, apibūdinamas įvairiai: vadinamas ūkio šaka, teikiančia paslaugas turistams; laikomas sociogeografiniu reiškiniu, išreiškiamu žmonių srautais tiek šalies viduje, tiek už jos ribų; suvokiamas kaip kolektyvinė arba individuali patirtis, lemiamą įvairių motyvų ir tikslų: poilsio, verslo, sveikatos, studijų, konferencijų, sporto ar autentiškumo paieškos (L. Lomine, 2007; J. Ch. Holloway, 2006).

1.1.Turizmo samprata ir rūšys

Turizmas, pagal A. Baležentį ir B. Žuromskaitę (2012), apima tris pagrindinius komponentus, be kurių šios veiklos neįmanoma būtų vystyti, tai:

- turistai,
- transportas (susisiekimas),
- lankoma vietovė.

Turizmo samprata nuolat keitėsi ir, galima sakyti, kad iki šiol nėra vieningos nuomonės, kas yra turizmas. Mokslinėje literatūroje pateikiama daug įvairių turizmo apibrėžimų, iš kurių pats bendriausias yra toks: turizmas- tai visos kelionių, ekskursijų rūšys, kai asmuo palieka savo darbo ir gyvenimo vietą ilgiau nei vieną parą ir trumpiau nei 12 mėnesių, ir kai išvykos tikslas nėra samdoma, apmokama veikla. Šalia minėto turizmo apibrėžimo Pasaulinė turizmo organizacija (PTO) oficialiai patvirtino tokią turizmo sampratą: „Turizmas apima veiklas, kurių metu asmuo keliauja ir apsistoja už savo įprastos aplinkos ribų ne ilgiau nei vienerius metus laisvalaikio praleidimui, verslo ar kitais tikslais“ (P. C. Sinha 2005, p.707). Pateikti vieningą turizmo sąvoką sudėtinga dėl turizmo formų bei rūšių gausos. A. Baležentis ir B. Žuromskaitė (2012) detalizuoja turizmo formas, jas klasifikuoja pagal tam tikrus požymius:

- vietinis turizmas (*domestic tourism*) – apima šalies gyventojus, keliaujančius gyvenamojoje šalyje,
- atvykstamasis turizmas (*inbound, incoming tourism*) – apima kitos šalies gyventojus, keliaujančius priimančioje šalyje,
- išvykstamasis turizmas (*outbound, outgoing tourism*) – apima tos šalies gyventojus, kurie keliauja kitoje šalyje.

Remdamiesi turizmo klasifikacija autoriai (A. Baležentis ir B. Žuromskaitė, 2012; J. Aleknavičiūtė, 2014) išskyrė ir plačiau apibrėžė tokias turizmo kategorijas (žr. 1 lentelę).

1lentelė Turizmo formos ir kategorijos

Formos, kategorijos	Apibrėžimai
Tarptautinis turizmas	<i>Atvykstamasis turizmas ir išvykstamasis turizmas</i> – kai atvyksta turistai, norintys aplankyti šalį arba kai iš šalies išvyksta gyventojai, norintys aplankyti kitą šalį.
Vidinis turizmas	Šalies gyventojai keliauja savo šalies viduje.
Vietinis turizmas	<i>Atvykstamasis turizmas.</i> <i>Vidaus turizmas</i> (turizmo rinka apima apgyvendinimo paslaugas ir pramogas šalies viduje).
Nacionalinis turizmas	<i>Vidinis turizmas.</i> <i>Išvykstamasis turizmas</i> (apima turizmo agentūras ir oro linijas).

(Šaltinis: A. Baležentis, B. Žuromskaitė, 2012)

Užsienio autoriai A. Drumm ir A. Moore (2005), D. Dredge ir J. Jenkins (2007) savo ruožtu išskyrė tokias pagrindines turizmo rūšis:

- pažintinis turizmas,
- poilsinis turizmas,
- tarnybinis turizmas,
- religinis turizmas,
- ekologinis turizmas,
- masinis turizmas.

Kiti autoriai (P. Grecevičius ir kt., 2002; I. Svetikienė, 2002; A. Baležentis, B. Žuromskaitė, 2012), praplėtė turizmo rūšių sąrašą ir papildė tokiomis turizmo rūšimis, kurios, gal būt, labiau būdingos kitoms šalims, tačiau dabar išmoningai taikomos ir Lietuvoje:

- kalnų;
- vandens telkinių,
- pėsčiųjų,
- dviračių,
- slidinėjimo ir kt.

Nesvarbu apie kokią turizmo rūšį būtų kalbama, visos turistinės kelionės skirstomos į rūšis pagal tam tikrus kriterijus (R. Vainienė, 2001):

- kelionės tikslas,
- turistų skaičius,
- kelionės trukmė,
- metų laikai,
- keliavimo būdas,
- teritorija (į kurią vykstama),

- renginių specializacija (konferencijos, seminarai, šventės).

Matyti, kad turizmo rūšimis vadinamos tokios kelionių kategorijos, kurios skiriasi savo tikslais ir turiniu (pvz., ekoturizmas, kultūrinis turizmas, gydomasis turizmas, dalykinis turizmas, poilsio turizmas ir kt.). (Turizmo terminų žodynas, 2009).

Pasak I. Vainienės (2001), labai dažnai turistai kelionę renkasi ne pagal tai, ką jie žada veikti ir kuo užsiimti išvykę, bet pagal vietovę, į kurią jie ketina keliauti, tai miestas, kaimas, kurortinė vietovė ir kt. Remiantis A. Baleženčiu ir B. Žuromskaite (2012), turizmas dar gali būti klasifikuojamas pagal kelionės motyvus arba motyvuojančius veiksnius, pavyzdžiui, sezoniškumą, kuris yra svarbus rodiklis turizmo versle, nes rodo turistų srautų pasiskirstymą įvairiais metų laikais. Yra ir daugiau motyvų, skatinančių naudotis turizmo paslaugomis, tai: prieinamos eiliniam vartotojui paslaugų kainos, aukšta paslaugų kokybė, dėmesys turistui, išvystyta infrastruktūra. Kitas svarbus veiksnys arba motyvas – keliavimas į iš anksto pasirinktą teritoriją, nes tai yra svarbu planuojant keliones, analizuojant turistų srautą regiono, šalies ribose (I. Žalienė, L. Žalys, I. Iždonaitė – Medžiūnienė, 2009). Todėl pagal kelionės tikslą turizmas dar skirstomas į septynias rūšis:

- verslo turizmas,
- profesinis turizmas,
- laisvalaikio ir pramogų turizmas,
- pažintinis kultūrinis turizmas,
- sportinis turizmas,
- kaimo turizmas,
- gydomasis turizmas,
- kurortinis turizmas.

Turizmo formas ir rūšis skirtingi autoriai klasifikuoja panašiai, skiriasi tik apibrėžčių pavadinimai, pvz., turizmas pagal kelionės tikslą vadinamas turizmu pagal kelionės turinį ir pan. Reikšmingas yra turizmo rūšių skirstymas pagal turistams patogų keliavimo laiką, tai: vasaros turizmas (jam priskiriamas *kurortinis* turizmas); žiemos turizmas (keliavimas po gamtą žiemos metu, žiemos pramogos taip pat yra *kurortinio turizmo raiška*) ir kt. Pastebima, kad griežtas sezoniškumas dabar nebėra aktualus, nes, pavyzdžiui, kurortinis turizmas sėkmingai vystomas ir žiemos metu (pvz., populiarūs slidinėjimo kurortai kitose šalyse, nors sėkmingai galima naudotis ir Druskininkų Snow arenos teikiamomis paslaugomis). Pasak A. Junevičiaus ir J. Keršytės (2007), keičiasi griežtas kurortų funkcinis skirstymas, ir jie tampa polifunkciniais (daugiafunkciniais). Kurortuose vis dažniau plėtojamas mišrus, įvairių tipų, turizmas.

Apibendrinant galima teigti, kad turizmas reiškia keliavimą iš vienos vietovės į kitą laisvu laiku. Turizmo samprata sietina su poilsio poreikių tenkinimu ir noru pažinti aplinką, todėl turizmas

glaudžiai susijęs su kelionėmis, kurių metu patiriamas pažinimo džiaugsmas, susipažįstama su kitų šalių ir vietovių gyvenimu ir kultūra, istorija, papročiais ir tradicijomis. Turistinių kelionių metu išgyvenami nuotykių, patiriamos teigiamos emocijos, įvertinamos žmogaus galimybės ekstremaliomis sąlygomis. Turizmas - tai verslas šalies mastu, darbo ir pajamų šaltinis, biudžeto papildymas, krašto ekonominės gerovės kėlimas. Nustatyti ribą tarp visų turizmo rūšių nėra paprasta, tačiau turizmo rūšių įvairovės dėka galima sėkmingai vystyti pramogų verslą, maitinimo, tarpininkavimo ir kitas paslaugas, rekreacines veiklas - keliaujant atgauti jėgas, išbandyti įvairias sporto šakas, pramogas, pabendrauti su draugais, artimaisiais.

1.2 Kurortinio turizmo samprata ir esmė

Pateikti vieningą kurortinio turizmo sampratą yra sudėtinga, nes kurortinis turizmas glaudžiai susijęs ir su kitomis turizmo rūšimis, kurios skirtos turistų poilsiui, atsipalaidavimui: tai rehabilitacija, profilaktika, kai kurios grožio procedūros ir pan. Informacijos šaltiniuose nėra pateiktos atskiros sąvokos „kurortinis turizmas“, todėl nelengva tiksliai įvardinti kas sudaro kurortinio turizmo turinį. Dažnai viename šaltinyje šalia kurortinio turizmo sąvokos galima aptikti ir medicinos, gydomojo, sveikatos (sveikatingumo, sveikatinimo), sanatorinio turizmo sąvokas, vartojamas kaip sinonimus (A. Junevičius ir J. Keršytė, 2007). Matyti, kad kurortinis turizmas yra pakankamai sudėtinga veikla, kuriai būdingos dvi pagrindinės turizmo rūšys - gydomasis turizmas ir poilsio turizmas - kurios papildo viena kitą.

Užsienio autorių (R. Ch. Goeldner, J. R. Ritchie, 2003; G. Torkildsen, 2005 ir kt.) nuomone, kurortinis turizmas yra veikla, susijusi su poilsiu ir vykdoma laisvalaikio bei pasirenkama savo noru. Autoriai pabrėžia, kad kurortinio turizmo esmė slypi kompleksiskume, nes tik vienos kurios išteklių rūšies panaudojimas ne(be)tenkina vartotojų. Tik pasitelkus įvairius išteklius galima sukurti patrauklią aplinką, tinkamą kurortiniam turizmui vystyti. Tačiau remiantis P. Grecevičiumi ir kt. (2002), kurortinis turizmas pirmiausiai siejamas su kurortine vietove (kurortu), kur galima gauti specialias gydymo, rehabilitacijos, fizinės kultūros, poilsio ir/ar specialaus maitinimo paslaugas.

Kaip nurodo V. J. Žilinskas (2011), šalies gamtiniai, kultūriniai ir kiti turizmo išteklių sudaro palankias sąlygas kurti patrauklius kurortinio turizmo produktus. Išnaudojant šias sąlygas galima sėkmingai kurti ir vystyti aktyvų ir/ar pasyvų poilsį, vykdyti pažintines turistines veiklas, visomis priemonėmis padėti žmonėms atgauti jėgas, atsipalaiduoti.

Pasak R. Dapkaus (2008), kurortinį turizmą vystyti skatina tokie veiksniai, kurie atskleidžia apskritai turizmo vystymo esmę:

- ekonominiai veiksniai – iš turizmo verslo gaunamos pajamos;
- socialiniai veiksniai – pagerėja vietinių gyventojų užimtumas ir taip prisidedama prie regiono plėtotės;

- infrastruktūros vystymas – visa, kas sukurta turistams, turi būti prieinama ir nuolat gerinama;
- identiteto sutvirtinimas - tai vietinio bei nacionalinio dvasingumo ir pasididžiavimo savo šalimi sutvirtinimas;
- regiono įvaizdžio formavimas – tai teigiamo šalies įvaizdžio kūrimas tarptautiniu mastu;
- komunikacija – bendravimas ir bendradarbiavimas ir su vieta, ir su užsienio šalių partneriais.

Apibendrinant galima teigti, kad kurortinio turizmo esmė pirmiausiai slypi sąsajose su turiningu poilsiu, tačiau kurortinį turizmą veikia ir daug kitų veiksnių: atvykstantys į kurortą turistai pageidauja ne tik sveikatos gerinimo procedūrų, bet jie nori naudotis ir kitomis turizmo paslaugomis, todėl kurortuose turi būti plėtojama visa turizmo infrastruktūra. Vidinis (vietinis atvykstamasis) turizmas sėkmingai vystysis tik tada, kai kurortuose bus subalansuotos visos turizmo paslaugos: apgyvendinimas, maitinimas, fizinių jėgų atstatymo procedūros, informacija, laisvalaikio ir pramogų organizavimas. Išvykstamasis turizmas nėra naudingas nei šalies ekonomikai, nei turizmo organizatoriams, nes piliečių uždirbti pinigai yra paliekami kitose valstybėse. Tačiau išvykstamasis turizmas teikia pasitenkinimą ir pažinimo džiaugsmą pačiam turistui, ir tai atperka išlaidas. Todėl turi būti svarbu kurortinį turizmą vystyti savo šalyje, nes Lietuvoje esantys rekreaciniai ir gamtiniai išteklių yra tam tinkami tenkinti ir vietinių, ir atvykstančių turistų poreikius.

1.3. Kurortinio turizmo vystymas

Tarptautinio turizmo požiūriu Lietuva pripažįstama kaip naujas turistinis regionas ir kartu kaip Baltijos jūros valstybių turistinio regiono dalis. Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos duomenimis (2009), Lietuvos regionų gamtinis kurortinio turizmo potencialas yra didelis, tačiau jis dar nėra pilnai panaudojamas.

Remiantis Pasaulio turizmo organizacijos (PTO) duomenimis, 2012 m. tarptautinių (užsienio) turistų kelionių skaičius visame pasaulyje augo 4 proc., Europoje 3,6 proc., o Lietuvoje augimas sudarė 7 proc. Europos kelionių komisijos duomenimis, 2012 m. pagal užsienio turistų skaičiaus augimą Lietuva buvo II-oje vietoje Europoje, o pagal užsienio turistų nakvynių skaičiaus augimą – pirmoje (Kelionių organizavimo ir turizmo agentūrų sektoriaus įmonių paslaugų eksporto į Didžiąją Britaniją galimybių studija, 2014).

Tarptautinis kurortinis turizmas – tai ne tik į šalį atvykstantys turistai, bet ir išvykstantys šalies gyventojai į kitas užsienio šalis pažinti bei pailsėti. Pasak J. Korneičiuk ir V. Pipirienės (2015), turizmas anksčiau apskritai buvo laikomas prabangos dalyku (prabangos paslauga). Šiandien pačias įvairiausias turistines/poilsines keliones daugelis gyventojų gali nusipirkti, jos tapo lengvai prieinamos išvystyto turizmo agentūrų tinklo dėka. Padidėjusį susidomėjimą kurortiniu turizmu

lėmė tai, kad daugelis žmonių, pavargę nuo darbų ir kasdieninių rūpesčių, nuo slegiančios rutinos, ėmė ieškoti kaip ir kur pailsėti, atgauti dvasines ir fizines jėgas. Atsiradusios galimybės pailsėti ne tik savo šalyje, bet ir užsienio kurortinėse teritorijose, leidžia vis didesniai skaičiui asmenų kasmet išvažiuoti į užsienio šalis.

Tarptautinio kurortinio turizmo išteklių charakterizuojami ir kaip turizmo, ir kaip poilsio objektai. Tai vienas iš šalies įvaizdžio formavimo aspektų, nes atvykę turistai iš užsienio šalių ne tik naudojami turizmo ištekliams, bet ir skatina naujų ekonominių ryšių atsiradimą, investicijų pritraukimą, išsiveža šalies ekonominės, socialinės galios įspūdį (Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studija, 2007). Lietuvos Respublikos Kurortų plėtros koncepcijoje (2002) pateiktos tarptautinio kurortinio turizmo vystymo tendencijos, išskirti pagrindiniai kurortinių teritorijų vystymo šalies sistemoje modeliai:

- modelis, kai kurortinės teritorijos naudojamos, visų pirma, nacionalinės sveikatos apsaugos reikmėms ir svarbią vietą kurortų praktikoje užima gydomoji – reabilitacinė veikla;
- modelis, kai akcentuojama ne tiek sveikatos apsauga, kiek socialinė ekonomika;
- tarpinis modelis su rekreaciniu – profilaktiniu, poilsiniu pajūrio klimatinių kurortų panaudojimu.

Trečiasis, t. y. mišrus kurortinių paslaugų koncepcijos modelis, tarptautinėje rinkoje šiuo metu yra naudojamas plačiausiai.

Užsienio autoriai (A. Holden, 2008, S. J. Page, 2007, B. P. George, 2007) pastebėjo tarptautinio kurortinio turizmo tinklo vystymo gana svarbius pokyčius, susijusius su kai kurių užsienio šalių vietovių intensyvesniu panaudojimu poilsiui:

- pastebėta, kad ypač vyresnio amžiaus žmonės linkę ilsėtis toje pačioje klimatinėje zonoje, todėl pastebimas vietinių kurortų atsigavimas ir net augimas šiose šalyse: Belgijoje, Olandijoje, vidurio Prancūzijoje, prie Balatono ežero Vengrijoje ir kt.;
- greta tradicinių jūros kurortų plečiasi smulkesnių kurortų (kartu su vasarvietėmis) tinklas ežerų rajonuose: pvz., pietų Suomijoje, JAV ir Kanadoje prie Didžiųjų ežerų, šiaurės Vokietijoje ir kt.;
- kurortų vystymasis lokalinėse vietovėse paskatina aktyvesnę turizmo plėtrą artimose jam apylinkėse: pvz., Sopoto ir Košubo ežerynas Lenkijoje, Šiaurės vakarų Vokietija, Šiaurės jūros pakrantė zona ir kt.

Pagal Tarptautinės Turizmo Organizacijos (UNWTO) duomenis, 38 proc. pasaulio valstybių turizmas yra pagrindinis pajamų šaltinis arba pasaulio ūkio variklis, o 83 proc. yra vienas iš penkių pagrindinių pajamų šaltinių. Lietuva keliaujančių žmonių skaičiumi dar smarkiai atsilieka nuo Vakarų Europos šalių. Pavyzdžiui, užsienyje kasmet ilsisi apie 10 proc. Vokietijos gyventojų, tuo tarpu iš Lietuvos į šiltus kraštus ilsėtis išvyksta tik apie 3 proc. žmonių.

Remiantis turizmo statistikos duomenimis, 2013 m. kai kuriose ES valstybėse narėse daugiau nei pusė visų atostogų kelionių buvo vykdomos į užsienio šalis: tai galima pasakyti apie Liuksemburgą, Belgiją, Maltą ir Slovėniją, taip pat Šveicariją. Tačiau Rumunijos, Ispanijos, Graikijos (2012 m. duomenimis) ir Portugalijos nuolatinių gyventojų kelionės į užsienį sudarė mažiau nei 10 proc. visų kelionių. Galima daryti prielaidą, kad šiems rodikliams įtakos turi tiek valstybės narės dydis, tiek jos geografinė padėtis (mažesnių ir šiauriau esančių šalių gyventojai dažniau renkasi atostogas užsienyje), taip pat ir politinė situacija.

Kalbant apie turizmo verslą apskaičiuota, kad 2013 m. ES veikė beveik 562 000 turistų apgyvendinimo įstaigų, kuriose buvo siūloma šiek tiek daugiau nei 30 mln. nakvynės vietų. Beveik trečdalis (32,3 proc.) visų ES siūlomų nakvynės vietų buvo tik dviejose ES valstybėse narėse, t. y. Prancūzijoje (5,0 mln. nakvynės vietų) ir Italijoje (4,7 mln. nakvynės vietų), toliau pagal šį rodiklį buvo Vokietija, Jungtinė Karalystė (2012 m. duomenimis) ir Ispanija. (Turizmo statistika: Eurostat, 2014).

Užsienio šalių turistai yra linkę poilsiauti ne tik savo šalyje, bet gana dažnai vyksta į kitas užsienio šalis. 2013 m. ES nuolatiniai gyventojai 2013 m. praleido 2,4 mlrd. nakvynių keliaudami užsienio šalyse. 2013 m. Vokietijos nuolatiniai gyventojai praleido 746 mln. nakvynių keliaudami už Vokietijos ribų, o Jungtinės Karalystės nuolatiniai gyventojai - 546 mln. nakvynių (2012 m. duomenimis); šių dviejų valstybių narių nuolatinių gyventojų nakvynės sudarė daugiau nei pusę (54,7 proc.) visų ES nuolatinių gyventojų nakvynių užsienyje skaičiaus. Pateikti duomenys rodo, kad aktyviai keliauja Vokietijos ir Jungtinės karalystės gyventojai (Turizmo statistika: Eurostat, 2014). Atsižvelgiant į bendrą šalies gyventojų skaičių, daugiausia nakvynių užsienyje vienam gyventojui teko Liuksemburgui (vidutiniškai 23,8 nakvynės per metus 2013 m.), kiek mažiau - Kiprui (2012 m. duomenimis - 19,3), Airijai (12,6) ir Nyderlandams (12,1). Šio sąrašo gale yra Rumunijos, Graikijos (2012 m. duomenimis) ir Bulgarijos nuolatiniai gyventojai, kurie 2013 m. vidutiniškai užsienyje praleido mažiau nei vieną nakvynę (Turizmo statistika: Eurostat, 2014).

2013 m. populiariausia ES nenuolatinių gyventojų (užsieniečių) ES paskirties šalis buvo Ispanija - joje turistai apgyvendinimo įstaigose praleido 252 mln. nakvynių arba 21,2 proc. viso ES rodiklio. Tarp populiariausių turizmo paskirties šalių yra Italija (185 mln. nakvynių) ir Prancūzija (131 mln. nakvynių), kuriose užsieniečiai praleido beveik pusę (47,7 proc.) visų savo nakvynių ES. Rečiausiai užsienio turistai lankėsi Liuksemburge, Latvijoje ir Lietuvoje.

Praleistų nakvynių skaičių galima nustatyti lyginant kiekvienos šalies gyventojų skaičių ir taip nustatant turizmo intensyvumo rodiklį. 2013 m. pagal šį rodiklį Viduržemio jūros Maltos ir Kipro salos, Kroatija ir Austrijos Alpių regionai ir miestai buvo populiariausios turistų paskirties vietos ES, atsižvelgiant į taikomą šį turizmo intensyvumo rodiklį, Juodkalnija (2012 m. duomenimis) ir Islandija taip pat buvo populiarios (Turizmo statistika: Eurostat, 2014).

Kurortinis turizmas užsienio šalyse susijęs ne vien su pasyviu poilsiu viešbutyje ar svečių namuose, nes dažnai kelijama į kitas šalis dėl jose vykstančio intensyvesnio kultūrinio gyvenimo bei pramogų: pasirenkami muzikos festivaliai ir jų ciklai, dailės plenerai ir parodos, muziejų lankymas (pvz.: Sopoto, Karlovy Vary, Braitono (Anglija), Jūrmalos festivaliai ir kt.). (Lietuvos Respublikos Kurortų plėtros koncepcija, 2002).

Pasaulinė turizmo organizacija (2010) prognozuoja, kad turizmo užsienio šalyse pajamos 2020 m. išaugs iki 2 trilijonų JAV dolerių. Tokius skaičius, tikėtina, nulems spartūs technologiniai, demografiniai ir pakitusios gyvensenos pokyčiai. Šie pokyčiai daro įtaką ir kurortiniam turizmui, nes keičiasi turizmo verslo teikiamos paslaugos ir jų pobūdis, keičiasi vartotojų poreikiai, todėl būtina į tai atsižvelgti. Naujovių paieškas kurortinio turizmo srityje skatina išaugęs gyventojų kelionių skaičius, kai kelijama ne tik gerai praleisti laiką, pailsėti, atsiriboti nuo kasdieninių rūpesčių, bet pažinti ir pamatyti.

Užsienio autoriai didelį dėmesį skiria inovacijų svarbai turizmo paslaugų sektoriuje, nes turizmo veikloje inovacijos ilgai buvo nepakankamai įvertintos (X. Decelle, 2004; U. Gretzel, D. R. Fesenmaier, S. Formica, J. T. O'Leary, 2006). Pokyčiai visose gyvenimo srityse privertė turizmą plėtojančias vietas keisti turizmo verslo vystymo būdus. Pasak L. Xongxiu, L. Yong, S. Reima (2009), visa tai paskatino šalių turizmo rinkodaros organizacijas atsinaujinti, t. y. teikti naujas ir geresnes paslaugas: taikyti internetines – elektronines paslaugas, nuolat naudoti lojalumo sistemą, nuolaidas, teikti nemokamą informaciją, taikyti išankstinius - dalinius apmokėjimus už paslaugas ir pan.

Galima teigti, kad tarptautinis turizmas – tai ne tik turistai, atvykstantys į šalį, bet ir išvykstantys piliečiai, norintys susipažinti su kitos šalies gyvenimu bei pailsėti. Jaučiamas padidėjęs susidomėjimas tarptautiniu kurortiniu turizmu, nes vis dažniau ieškoma kaip ir kur pailsėti, atgauti dvasines ir fizines jėgas. Atsiradusios galimybės pailsėti ne tik savo šalyje, bet ir užsienio kurortuose, leidžia vis didesniai skaičiui asmenų kasmet išvažiuoti į užsienio šalis. Didėjantis kurortinių vietovių lankomumas ir populiarumas skatina užtikrinti tolygų jų vystymą. Intensyvus naudojimas kurortinių teritorijų turimais ištekliais bei infrastruktūra didina jų žinomumą. Numatoma, kad 2020 metais kas trečias užsienio turistas kelias į Vidurio ir Rytų Europą ir apsilankys kurortinėse vietovėse. Pasaulinė turizmo organizacija konstatuoja, kad geras perspektyvas kurortinio turizmo vystymui turi tos šalys, kuriose yra patrauklūs turizmo ištekliai, didėja paslaugų įvairovė ir apimtis bei gerėja jų kokybė, stebima konkurentabili kurortinio turizmo paslaugų kaina, taikomos inovacijos. Svarbus ir augantis politinis, ekonominis, kultūrinis tarptautinis bendradarbiavimas, regionų ekonominis ir politinis stabilumas bei saugumas, didesnis dėmesys kurortinio turizmo rinkodarai.

Apibendrinimas. Turizmas reiškia keliavimą iš vienos vietovės į kitą laisvu laiku. Turizmo samprata siejasi su poilsio poreikių tenkinimu ir noru pažinti aplinką, patirti pažinimo džiaugsmą, susipažinti su kitų šalių ir vietovių kultūra, istorija, papročiais ir tradicijomis, patirti nuotykių ir teigiamų emocijų, įvertinti savo galimybes ekstremaliomis sąlygomis. Turizmas - tai verslas šalies mastu, darbo ir pajamų šaltinis, biudžeto papildymas, krašto ekonominės gerovės kėlimas. Turizmo rūšių įvairovės dėka galima sėkmingai vystyti pramogų verslą, maitinimo, tarpininkavimo ir kitas paslaugas, rekreacines veiklas. Kurortinio turizmo esmė slypi sąsajose su turiningu poilsiu, tačiau kurortinį turizmą veikia ir daug kitų veiksnių: atvykstantys į kurortą turistai pageidauja ne tik sveikatos gerinimo procedūrų, bet jie nori naudotis ir kitomis turizmo paslaugomis, todėl kurortuose turi būti plėtojama visa turizmo infrastruktūra. Vidinis (vietinis atvykstamasis) turizmas sėkmingai vystysis tik tada, kai kurortuose bus subalansuotos visos turizmo paslaugos: apgyvendinimas, maitinimas, fizinių jėgų atstatymo procedūros, informacija, laisvalaikio ir pramogų organizavimas. Išvykstamasis turizmas nėra naudingas ekonominiu atžvilgiu, tačiau išvykstamasis turizmas teikia pasitenkinimą ir pažinimo džiaugsmą pačiam turistui, ir tai atperka išlaidas. Turi būti svarbu kurortinį turizmą vystyti savo šalyje, nes Lietuvoje esantys rekreaciniai ir gamtiniai išteklių yra tam tinkami tenkinti ir vietinių, ir atvykstančių turistų poreikius. Tarptautinis turizmas – tai ne tik turistai, atvykstantys į šalį, bet ir išvykstantys piliečiai, norintys susipažinti su kitos šalies gyvenimu bei pailsėti. Atsiradusios galimybės pailsėti ne tik savo šalyje, bet ir užsienio kurortuose, leidžia vis didesniai skaičiui asmenų kasmet išvažiuoti į užsienio šalis. Didėjantis kurortinių vietovių lankomumas ir populiarumas skatina užtikrinti tolygų jų vystymą. Intensyvus naudojimas kurortinių teritorijų turimais išteklių bei infrastruktūra didina jų žinomumą. Numatoma, kad 2020 metais kas trečias užsienio turistas keliaus į Vidurio ir Rytų Europą ir apsilankys kurortinėse vietovėse. Pasaulinė turizmo organizacija konstatuoja, kad geras perspektyvas kurortinio turizmo vystymui turi tos šalys, kuriose yra patrauklūs turizmo išteklių, didėja paslaugų įvairovė ir apimtis bei gerėja jų kokybė, stebima konkurentabili kurortinio turizmo paslaugų kaina, taikomos inovacijos. Svarbus ir augantis politinis, ekonominis, kultūrinis tarptautinis bendradarbiavimas, regionų ekonominis ir politinis stabilumas bei saugumas, didesnis dėmesys kurortinio turizmo rinkodarai.

2.KURORTINIO TURIZMO VYSTYMO LIETUVOJE ANALIZĖ

Kurortinė vietovė yra ne tik vieta, kurioje poilsiaujama - joje turistui yra galimybė pasinaudoti įvairiomis pramogomis ir paslaugomis. Kad tokiose vietovėse būtų pasiektas didžiausias veiklos efektyvumas, jos turi būti vystomos. Vystymui įtaką daro tokie veiksniai: strateginis planavimas, valdžios institucijų parama, investicijos į infrastruktūrą, marketingo priemonės ir pan. Kurortinio turizmo vystymo poreikį lemia lankytinų objektų, paslaugų, susisiekimo, informacijos sklaidos ir reklamos tarpusavio sąveika (Lietuvos turizmo potencialo įvertinimo, nustatant didžiausias turistinės traukos vietas ir jų panaudojimo prioritetus, studija, 2011).

2.1. Kurortinio turizmo vystymo Lietuvoje prielaidos

Nustatyti ribą tarp kurortinio ir kitų turizmo rūšių sampratos nėra paprasta. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad kurortinis turizmas susijęs su daug platesne samprata, į kurią įtraukiami kurortiniai miestai ir mažesnės kurortinės teritorijos, pakrančių vietovės, įvairūs kraštovaizdžiai. Plačiąja prasme kurortinis turizmas yra kelionė už savo vietovės ribų su tikslu gauti tam tikras paslaugas, pailsėti, atgauti jėgas (A. Junevičius ir J. Keršytė, 2007).

Poilsiu reikalingas paslaugas turistai gauna kurortinėse teritorijose esančiuose viešbučiuose, poilsio namuose, kur teikiamos įvairios paslaugos, naudojant gamtinius ir rekreacinius išteklius. Kurortinis turizmas nėra būdas (iš)spręsti asmens savijautos problemas, tačiau padeda užtikrinti paslaugos gavėjų poilsį ir socialinę gerovę.

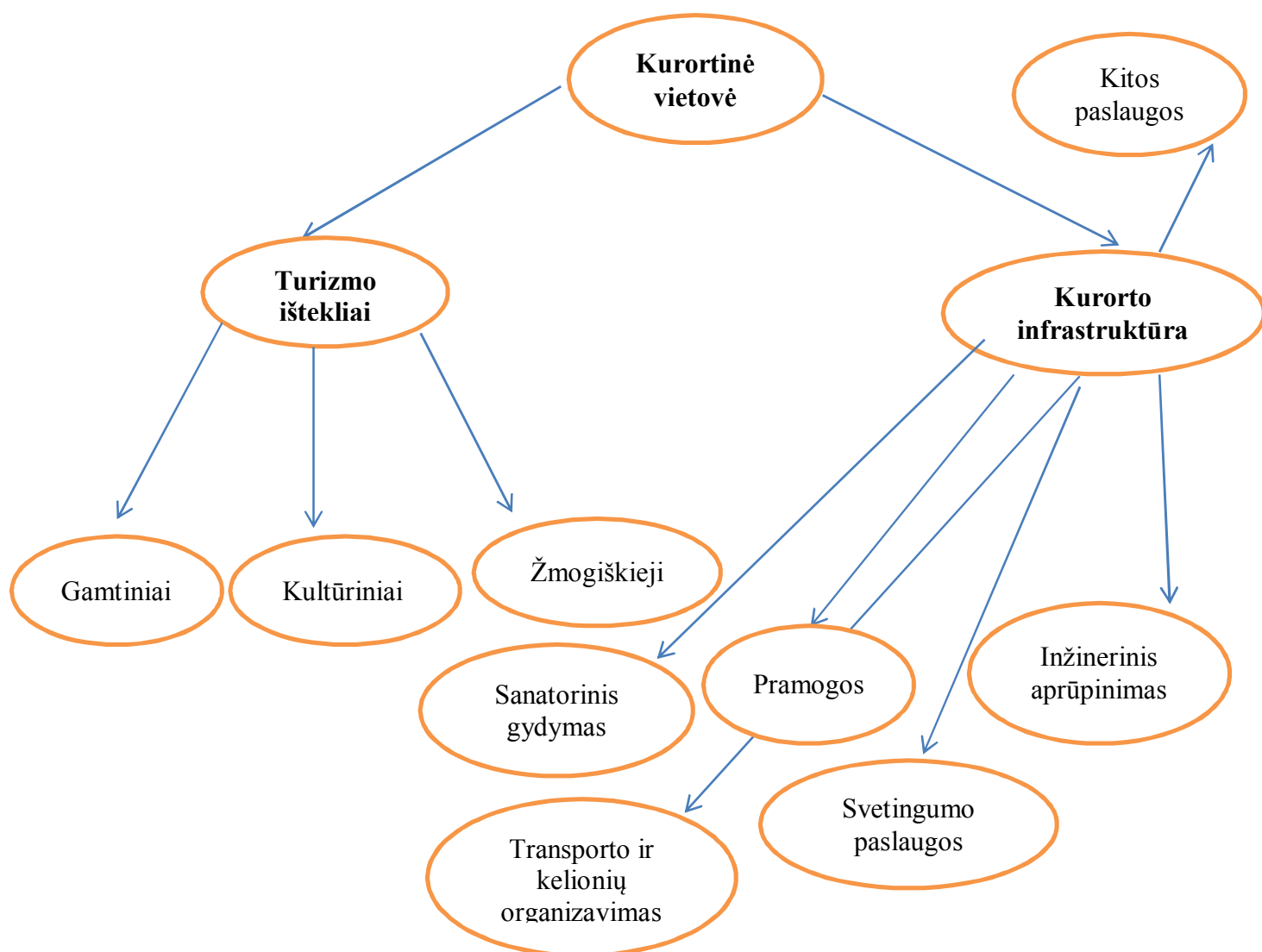
Kurortinis turizmas, pasak J. Aleknavičiūtės (2014), remiantis turizmo klasifikavimo kriterijais, priskiriamas turizmo pagal kelionės tikslą (pagal kelionės turinį) rūšiai. Matyti, kad kurortinio turizmo klasifikavimo kriterijai remiasi teritorija, kelionės tikslu, sezoniškumu, renginiais (pramogomis) – visa tai atsispindi kurortinės vietovės struktūroje.

Kurortinės vietovės struktūros pagrindiniai elementai yra kurorte esantys ištekliai (gamtiniai, kultūriniai bei žmogiškieji) ir šios vietovės infrastruktūra (svetingumo paslaugos, pramogos ir kt.). Visi šie elementai lemia atitinkamą kurortinės vietovės veiklos sritį bei jos konkurencinį pranašumą (žr. 1 pav.).

Kaip nurodo A. Junevičius ir J. Keršytė (2007) kurortinės vietovės struktūros formavimą lemia ne tik valstybės institucijų priimami sprendimai, teisės aktai, bet ir įvairios tarptautinių organizacijų nuostatos turizmo, poilsio ir svetingumo verslo sektorių atžvilgiu.

Kurortinėse vietovėse stengiamasi realizuoti tokius turistų (vartotojų) lūkesčius, kokių jie pageidauja – galimybė pailsėti, pasinaudoti turiningu laisvalaikiu, išbandyti įvairias pramogas, nes kurortai svarbūs ir kaip turizmo, sporto bei poilsio zonos. Galima teigti, kad vartotojai turi savus motyvus, kodėl renkasi vieną ar kitą poilsio formą. Motyvacijai didelį dėmesį skiria užsienio

autorai Z. R. Finney ir kt. (2009), G. Nimrod, A. Rotem (2010). Jie motyvaciją turizmo srityje vadina pagrindiniais veiksniais, dėl kurių vartotojai nori pirkti konkrečius turizmo produktus ar paslaugas. Pasak E. Klinger, W. M. Cox (2004), J. Kuntzman, J. Zauhar (2005), turizmo motyvacijos supratimas padeda geriau planuoti turizmo paslaugas, efektyvinti rinkodarą, komunikaciją, plėtoti turistų lankomas vietas. Kadangi turizmo motyvai yra ne tik noras gerai praleisti laiką, bet ir noras pažinti / susipažinti su vietovės, ar šalies gyvenimu, todėl paslaugų teikėjams reikia analizuoti savo veiklos efektyvumą ir siūlyti tokias įdomias veiklas, kurios galėtų patenkinti vartotojų poreikius. Akivaizdu, kad turistines/poilsines keliones renkasi tie žmonės, kurie patiria mažiau teigiamų emocijų savo gyvenime. Todėl jie linkę atostogų metu išgyventi naujus pojūčius. Tačiau yra žmonių, kurie poilsį suvokia kaip ramybę, todėl renkasi pasyvų poilsį.

1 pav. Kurortinės vietovės struktūros modelis (pagal: A. Junevičius, J. Keršytė, 2007).

Lietuvos kurortinių teritorijų išskirtinumą ir patrauklumo vizijas aprašė J. Kazlauskienė (2008), J. Bruneckienė (2011) parengė metodinę priemonę, skirtą turizmo politikai ir strategijai. Mokslo darbuose turizmo vystymą Lietuvos kurortuose analizavo G. Bujanauskaitė (2010), O. Kuncienė

(2010) atskleidė, kaip vyksta turizmo politikos formavimas Lietuvoje, K. Rinkevičiūtė (2010) domėjosi, kaip vertinamos turizmo paslaugos, L. Bučinskaitė (2013) aprašė teikiamų paslaugų patrauklumą verslo aspektu.

Pagrindiniai išteklių ir paslaugos, lemiančios kurortinio turizmo vystymą šalyje, yra: gamtiniai ir rekreaciniai turizmo išteklių; kultūriniai turizmo išteklių; žmogiškieji išteklių; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos; transportas bei ryšiai; laisvalaikio praleidimo bei pramogų galimybės; kitos paslaugos (finansinis tarpininkavimas, medicininis aptarnavimas ir pan.) (R. Navickienė, L. Danilevičienė, 2011). Visi Lietuvos kurortinių teritorijų išteklių sėkmingai naudojami turizmui bei poilsiui. Kurortines teritorijas stengiamasi vis dažniau panaudoti dvasinei bei socialinei žmonių gerovei sustiprinti. Pasak A. Kriščiūno (2005), kurortiniai turizmo išteklių padeda asmenims:

- atsipalaiduoti nuo darbo ir kasdieninių rūpesčių (kai viską „organizuoja“ kiti, t. y. paslaugų teikėjai),
- pakeisti aplinką,
- susikurti ramią, tvarkingą dienotvarkę be stresų, baimės, įtampos,
- išnaudoti aktyvaus poilsio formas (pasivaikščiavimai, lauko žaidimai, baseino paslaugos, pasivažinėjimai dviračiu ir pan.),
- išbandyti subalansuotą, sveiką mitybą.

Kurortiniam turizmui vystyti ypatingos reikšmės turi gamtos išteklių – gyvosios ir negyvosios gamtos komponentai, kuriais žmogus tenkina ar gali tenkinti savo reikmes (Turizmo terminų žodynas, 2009). Reikšmingi ir kiti aplinkos komponentai, kurie dėl savo savybių ir ypatumų yra panaudojami turistų reikmėms, todėl turizmo išteklių skirstomi plačiau:

- į gamtinius išteklius (klimatas, flora ir fauna, kraštovaizdis, naudingosios iškasenos ir kt.);
- į antropologinius išteklius (archeologiniai paminklai, archeologinės vietos, architektūros ansambliai ir draustiniai, paminklai ir memorialiniai ansambliai, tradiciniai menai ir t. t.);
- į turizmo paveldą (gamtiniai ir antropologiniai turizmo išteklių, materialinė ir techninė bazė, bendra infrastruktūra, turizmo infrastruktūra ir turizmo prekės).

Kurortinio turizmo išteklių ir infrastruktūra detaliam aptariami Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studijoje (2007). Svarbiausi yra gamtiniai kurortinio turizmo išteklių. Šalies gamtinės sąlygos bei atskirų zonų kraštovaizdžio kompleksai yra palankūs kurortinio turizmo vystymui. Lietuva turi gana didelį gamtinį kurortinio turizmo potencialą, kurį sudaro pajūrio gamtinis kompleksas, vidaus vandens telkiniai, miškingi gamtovaizdžiai. Miškai, parkai, jūra, kiti vandens telkiniai, geomorfologinės struktūros, estetiškai vertingi kraštovaizdžio kompleksai Lietuvoje sudaro per trečdalį viso ploto, todėl populiariausias yra kurortinis turizmas, susijęs su poilsiu vasaros sezono metu. Svarbiausi kurortinio turizmo veiksniai yra galimybė pailsėti, pasinaudoti vandens telkinių teikiamomis galimybėmis, paplūdimiais, mikroklimatas. Pasak

G. Bujanauskaitės (2010), gamtiniai išteklių yra pakankami šiandieninei turizmo veiklai bei tolimesniam kurortinio turizmo vystymui. Vidaus (ypač mineraliniai) vandenys, miškingos vietovės (pušynai), kopos, smėlis teigiamai veikia žmonių savijautą ir nuotaiką.

Lankydamiesi kurortinėse teritorijose turistai naudojami tam tikromis paslaugomis. Pagal paslaugos teikėjo ir paslaugos vartotojo sąveiką, paslaugos skiriamos į dvi grupes: 1) kai paslaugų teikimas neįmanomas be nuolatinio vartotojo dalyvavimo ir 2) kai paslaugose vartotojo dalyvavimas yra su pertrūkiais (J. Wieseke, M. Ahearne, S. K. Lam, Rol van Dick, 2009). Turizmo paslaugos priskiriamos vartojamųjų paslaugų klasei. Pagal paslaugos apčiuopiamumo laipsnį paslaugos skirstomos į grynąsias ir turinčias apčiuopiamų elementų (L. Bagdonienė, R. Hopenienė, 2004). Būtent šiai paslaugų grupei pagal aprašą galima priskirti kurortinio turizmo paslaugas.

Kurortinių paslaugų pasiūla orientuota į visą paslaugų paketą, nes tik vienas kuris sektorius negalėtų išlaikyti visos turizmo veiklos. Kurortinių paslaugų paketas – tai paslaugų rinkinys, tenkinantis kurortų vartotojų pirminius – pvz., rekreacijos, bei antrinius poreikius – maitinimo, apgyvendinimo ir pan. poreikius. Paslaugų sujungimas (integralumas) padeda geriau tenkinti turistų (vartotojų) poreikius (Ch. Cheng, 2006).

Kurortinių paslaugų paketas padeda tenkinti vartotojų pirminius – gydymo ir/ar rekreacijos, poilsio bei antrinius poreikius – maitinimo, apgyvendinimo ir pan. poreikius, apima būtinąsias (šerdingas, t. y. tas, dėl kurių realizavimo gali egzistuoti konkrečių paslaugų teikėjas) bei papildomas (tas paslaugas, kuriomis šie paslaugų teikėjai sugeba konkuruoti idealios rinkos konkurencijos sąlygomis) paslaugas (A. Šimkus ir L. Pilelienė, 2012). Šiuolaikinės ekonomikos sąlygomis orientuojantis tik į vieną sektorių išsilaikyti turizmo versle būtų sunku. Reikalinga vystyti visą paslaugų paketą (žr. 2 lentelę).

2 lentelė Būtiniosios ir papildomos kurortinio turizmo paslaugos

Būtiniosios paslaugos	Papildomos paslaugos
Apgyvendinimas Maitinimas Konsultacijų paslaugos Finansinės paslaugos Kitos bazinės paslaugos	Ekskursijų bei kultūrinių renginių organizavimas Sporto ir jo inventoriaus nuoma Transportas Prekyba kurortinėmis, sporto prekėmis, suvenyrais Konferencijų paslaugos Architektūrinių ir istorinių paminklų, muziejų bei parkų sukuriamos paslaugos Unikalios turizmo formos Kitos papildomos paslaugos

(Šaltinis: A. Šimkus, L. Pilelienė, 2012).

Papildomų paslaugų gausa rodo, kad be jų būtų sudėtinga organizuoti visą kurortinių paslaugų teikimo procesą. Tai paslaugos, kurios iš pradžių atrodo “nematomos, neapčiuopiamos”, tačiau be jų nebūtų suteikta ir pagrindinė paslauga. Daugiausiai poilsiui skirtų paslaugų teikiama

poilsio namuose ir viešbučiuose, pritaikytuose turistams teikti įvairias paslaugas. Kaip nurodo A. Šimkus ir L. Pilelienė (2012), kurortinėse vietovėse teikiamos tokios savijautą gerinančios ir atpalaiduojančios paslaugos: gydomųjų mineralinių vandenų vonios; purvo vonios (aplikacijos); masažai; kineziterapija; fizioterapija; aromaterapija ir kt.

Atsipalaidavimui sėkmingai naudojamos SPA (vandens procedūrų) paslaugos, kadangi kurortinėse teritorijose yra natūralių mineralinių šaltinių, o pajūrio zonoje panaudojamas jūros vanduo (A. Mašcerinskienė, 2008). Vandens procedūros vis labiau tampa ne tik paklausia grožio terapija, bet ir atsipalaidavimo forma (N. Langvinienė, J. Sekliuckienė, 2009). Kurortinio turizmo specialistai stengiasi prisitaikyti prie turistų poreikių, todėl lanksčiai reaguoja į paslaugų teikimą - vis platesnį mastą įgauna ir kitos (pačių turistų) pasirenkamos paslaugos: baseinų ir pirčių kompleksai; liekninamieji kompleksai; vienos dienos poilsio kompleksai; savaitgalio poilsio kompleksai; 7 dienų poilsio kompleksai ir pan.

I. Žalienė, L. Žalys, I. Iždonaitė – Medžiūnienė (2009) kurortiniam turizmui rekomenduojamus kurortus klasifikuoja pagal teikiamų paslaugų specifiką (žr. 3 lentelę).

3 lentelė Kurortų klasifikacija pagal teikiamų paslaugų specifiką

Poilsiniai kurortai	Mišrieji kurortai
<p>Požymiai: šiltas klimatas, priėjimas prie jūros, išvystytas aktyvus poilsis, išvystyta pramogų infrastruktūra.</p> <p>Tikslas: pasyviai ar aktyviai atstatyti savo fizines ir dvasines jėgas (poilsis, atsipalaidavimas)</p>	<p>Požymiai: apima anksčiau minėtus paslaugų modelius, taikomos ir kitos turistinės paslaugos, siekiant pritraukti poilsiautojus.</p> <p>Tikslas: pakelti individualios ir visuomeninės sveikatos lygį ir gerinti gyvenimo kokybę.</p>

(Sudaryta autoriaus, remiantis šaltiniu: I. Žalienė, L. Žalys, I. Iždonaitė – Medžiūnienė, 2009)

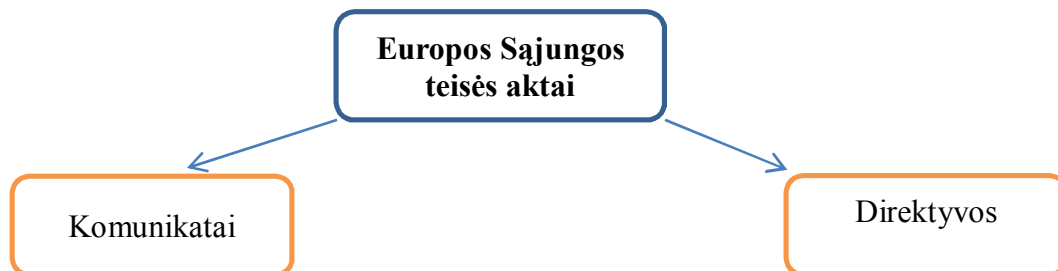
Dar nėra parengtos vieningos kurortų klasifikacijos, todėl juos tikslinga klasifikuoti pagal šiuos požymius: sezoną, vietą, poilsio būdą, vandens išteklius, funkcijas, reikšmę, urbanizacijos lygį ir paslaugų specifiką. Lietuvos kurortai (Druskininkai, Birštonas ir Palanga) orientuojasi į mišrių paslaugų teikimo modelį (I. Žalienė, L. Žalys, I. Iždonaitė – Medžiūnienė, 2009).

Apibendrinant kurortinį turizmą Lietuvoje galima apibrėžti kaip skirtingų motyvų reguliuojamą veiklą už asmens gyvenamosios vietos ribų, apimančią skirtingas turizmo tūšis (gydomąjį, pažintinį, kultūrinį, poilsinį, religinį, sportinį ir kt.) ir kuria siekiama patenkinti vartotojų poreikius, tam tikslui pritaikius aplinką (naudojant įvairius gamtinius išteklius ir pan.). Galima teigti, kad Lietuvos kurortai sėkmingai naudojami turizmui bei poilsiui. Kurortines teritorijas stengiamasi vis plačiau panaudoti fizinei, dvasinei bei socialinei žmonių gerovei sustiprinti. Kurortiniam turizmui Lietuvoje vystyti sėkmingai naudojami ištekliai yra šie: gamtiniai ištekliai, kultūriniai ištekliai ir specialaus intereso objektai, turizmo paslaugų objektai. Poilsio namuose ir

viešbučiuose turistai gali pasinaudoti įvairiomis paslaugomis: apgyvendinimo, maitinimo, konferencijų salės ir įrangos nuoma, atlikti grožio procedūras ir išbandyti kitus netradicinius poilsio būdus.

2.2. Teisinis turizmo veiklos reguliavimas

Teisinis turizmo veiklos reguliavimas vykdomas remiantis teisės aktais. Vystant Lietuvos turizmo veiklą atsižvelgiama į Europos Sąjungos teisinius dokumentus (žr. 2 pav.).

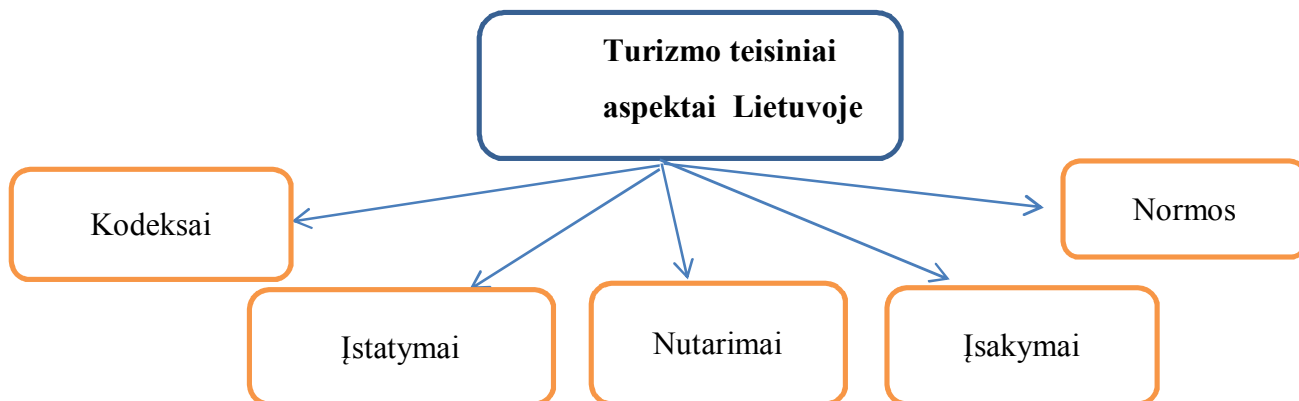

2 pav. Turizmo veiklos teisinio reglamentavimo ES schema

Europos Sąjungos institucijos prisideda prie tarptautinio bendradarbiavimo turizmo veiklos srityje. Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacija rengia įvairius mokymus, organizuoja studentų praktikas, rengia ir platina įvairius projektus, pavyzdžiui, Pasaulinis gintaro kelias.

Europos Komisija yra turizmo patariamasis komitetas ir rengia komunikatus, susijusius su ES turizmo politika – juose apibrėžiami svarbūs klausimai, kaip ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo iššūkis; sunkumai, su kuriais susiduria turizmo sektorius; turizmo sektoriaus atstovų dialogas ir partnerystė; pagrindinės priemonės, turinčios įtakos turizmui; turizmo darnumo skatinimas; supratimo apie turizmą ir jo matomumo gerinimas.

Europos kelionių komisija rūpinasi rinkodaros priemonėmis, pristatant Europą, siekia sukurti kuo artimesnius ryšius tarp Europos valstybių ir tautų bei užtikrinti ekonominę ir socialinę pažangą. Direktyvose pabrėžia, kad konkurencinga paslaugų rinka yra būtina siekiant skatinti Europos Sąjungos ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, siekia sukurti teisinį pagrindą, užtikrinantį laisvą paslaugų judėjimą tarp valstybių narių, taip pat ir turizmo versle.

3 pav. Turizmo veiklos teisinio reglamentavimo nacionaliniu lygmeniu schema

Turizmo veiklos teisinio reglamentavimo klausimai atsispindi Lietuvos Respublikos Civiliniame kodekse (aktuali redakcija nuo 2014 m. gruodžio 16 d.) ir yra susiję su paslaugų, klientų interesų, viešbučių, atostogų organizavimo aktualijomis: apibrėžiamos pakaitinio naudojimosi patalpomis, ilgalaikio atostogų produkto, perpardavimo arba keitimosi sutartys; detalizuojami viešbučiai pagal klientų skaičių ir aptarnavimo lygį; aiškinama paslaugų sutarties samprata, sutarties forma ir turinys; paslaugų sutarties vykdymas; kliento interesų prioritetas; paslaugų kaina ir apmokėjimas; turizmo paslaugų teikimo sutarties samprata; pareiga teikti informaciją; turistų teisė atsisakyti sutarties; sutarties vykdymas ir atsakomybė už netinkamą jos vykdymą.

Valstybė turi daug galimybių tiesiogiai ir netiesiogiai reguliuoti turizmo veiklą. Tiesioginis reguliavimas vyksta per Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymą (2011) ir kitus, su turizmu susijusius teisės aktus. Nauja turizmo įstatymo redakcija įsigaliojo nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. Įstatymą sudaro 20 straipsnių, iš kurių svarbūs yra: 11 str. - apgyvendinimo paslaugų teikėjai, 15 str. - turizmo politikos formavimas ir turizmo valdymas, 19 str. - turizmo išteklių naudojimas, planavimas ir apsauga. Turizmo įstatyme apibrėžiamas turizmo verslas, reglamentavimas, kelionių organizavimas, paslaugų ir informacijos teikimas, vartotojo teisės ir pareigos.

Netiesioginis turizmo veiklos reguliavimas atsispindi kituose su turizmu susijusiuose teisės aktuose: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (2014 m. kovo 12 d., Nr. 238) pabrėžiama būtinybė didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą, pasitelkiant ir siekiant įgyvendinti tokius tikslus: 1) plėtoti turizmo infrastruktūrą ir gerinti paslaugų kokybę; 2) didinti Lietuvos, kaip turistinės valstybės, žinomumą ir gerinti jos įvaizdį; 3) mažinti turizmo paslaugų sezoniškumą.

Kurortinis turizmas vystomas tam pritaikytose teritorijose, kurios apibrėžtos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl kurorto statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms reikalavimų aprašo, kurortinės teritorijos statuso suteikimo gyvenamosioms vietovėms reikalavimų aprašo ir kurorto ar kurortinės teritorijos statuso gyvenamosioms vietovėms suteikimo ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ (2006 m. balandžio 12 d., Nr. 350; kai kurie pakeitimai įsigaliojo 2011 m. birželio 15 d.). Nutarimu apibrėžiami gamtinių veiksnių reikalavimai, specialios infrastruktūros ir paslaugų reikalavimai, kurie yra svarbūs kurortinės vietovės statuso įtvirtinimui.

Lietuvos vyriausybė rūpinasi ne tik turizmo, kaip verslo šakos vystymu, bet didelį dėmesį skiria tautinio paveldo produktų išsaugojimui. Lietuvos Respublikos nutarimu „Dėl tautinio paveldo produktų apsaugos, jų rinkos ir amatų plėtros 2012 – 2020 metų programos patvirtinimo“ (2011 m. gruodžio 14 d., Nr. 1475) pabrėžiama išsaugoti ateinančioms kartoms tradicinius amatus ir užtikrinti tautinio paveldo produktų – etninės kultūros vertybių – perėmimą ir tradicijų tęstinumą.

Taip pat plėtoti valstybės pagalbą, skatinančią tautinio paveldo produktų išsaugojimą, kūrimą ir realizavimą.

Turizmo veikla apibrėžiama ir tam skirtomis higienos normomis, nes turizmo paslaugos yra skirtos žmonėms, todėl privaloma užtikrinti turistų asmeninę gerovę, vykdyti sveikatos saugos reikalavimus (Lietuvos higienos norma HN 127:2010 „Mineralinis ir jūros vanduo išoriniam naudojimui. Sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. V-1077; *Lietuvos higienos norma* HN 65:2011 „Halokameros. Įrengimas ir priežiūra“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. V-664).

Apibendrinant galima teigti, kad turizmo veiklą reglamentuoja Lietuvos teisinė bazė. Turizmo verslo organizavimas ir vystymas nėra chaotiška veikla, ją reguliuoti padeda įvairių rūšių įstatymai bei tarptautinės teisės dokumentai. Turizmo veikla šalyje pagrįsta pagrindiniais Lietuvos teisės aktais, dokumentais, įstatymais, nutarimais, normomis. Lietuvos turizmo rinka savo veiksmus koordinuoja su Europos Sąjungoje priimtais teisės aktais, domisi ES turizmo politika, plėtoja partnerystę ir taip skatina darnaus turizmo vystymą šalyje.

2.3. Turizmo veiklą koordinuojančios institucijos, jų funkcijos ir veikla

Kurortinis turizmas vystomas kurortinėje teritorijoje – tokia teritorija laikoma gyvenamoji vietovė arba jos dalis (gyvenamosios vietovės arba jų dalys), kurioje yra gamtinių išteklių, galinčių turėti gydomųjų savybių, ir speciali infrastruktūra naudoti šiuos išteklius turizmo ir poilsio reikmėms ir kuriai Lietuvos Respublikos Vyriausybė suteikė specialų statusą (Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas (nauja redakcija), 2011 birželio 22 d., Nr. XI,1496). Minėtame įstatyme pateikta ir kurorto apibrėžtis – tai įstatymu suteiktas statusas gyvenamajai vietai, kurioje yra moksliskai ištirtų ir pripažintų gydomaisiais gamtinių gydomųjų veiksnių (mineralinių vandenų, gydomojo purvo, sveikatai palankus mikroklimatas, rekreacinių želdinių, vandens telkinių) ir išplėta speciali infrastruktūra naudoti šiuos veiksnius gydymo, sveikatinimo, turizmo ir poilsio reikmėms.

Pasak G. Bujanauskaitės (2010), kurortinė teritorija gali neatitikti visų bendrų bei specifinių reikalavimų, reikalingų kurorto statusui įgyti - turizmo infrastruktūra gali būti nepakankamai išvystyta, poilsio tikslai gali būti ribojami. Tačiau nepaisant kai kurių ribojimų, kurortinės teritorijos laikomos labiausiai poilsiui ir pramogoms tinkamomis vietovėmis, nes ten puikiai dera daug turistams skirtų paslaugų: poilsis viešbučiuose bei poilsio namuose, turistams skirtos poilsiavietės ir įvairios bazės.

Svarbiausias šalies turizmo problemas nagrinėja, vertina ir pasiūlymus, kaip jas spręsti, teikia Turizmo taryba, kurią sudaro valstybės institucijų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, turizmo verslo atstovus vienijančių asociacijų ir savaveiksmių turizmo organizacijų atstovai. Turizmo

tarybos darbas organizuojamas jos komisijų pagrindu. Valstybinio turizmo departamento veikla grindžiama Lietuvos turizmo plėtros strategijos kryptimis, pateiktomis Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje (Lietuvos Respublikos Seimas, 2002).

Turizmo sektorius apima daugelį įvairių ūkinės veiklos sričių, todėl jas kontroliuoja ir kitos valstybinio valdymo institucijos: Žemės ūkio ministerija ir Kaimo rėmimo fondas, Kultūros ministerija reguliuoja kultūros objektų panaudojimo turizmui galimybes, Švietimo ir mokslo ministerija rengia turizmo srities studijų ir mokymo programas, koordinuoja poilsio stovyklų veiklą, moksleivių keliones. Reikšmės turizmo vystymui turi Užsienio reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija, Aplinkos apsaugos ministerija ir kitos institucijos.

Turizmo veiklos koordinavime dalyvauja ir turizmo valdymo funkcijas Lietuvos Respublikoje atlieka Vyriausybė, Vyriausybės įgaliota ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybių institucijos (žr. 4 lentelę).

4 lentelė Turizmo politikos formavimas ir turizmo valdymas Lietuvoje

Institucija	Institucijos kompetencija
Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Tvirtina Lietuvos turizmo plėtros programą. Tvirtina valstybinės reikšmės turizmo, rekreacijos ir kurortų infrastruktūros projektus. Steigia Valstybinį turizmo departamentą. Valstybinio turizmo departamento nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos pavedimu – atitinkamas ministras.
Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos	Dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką ūkio ministrui pavestose turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų plėtros srityse. Dalyvauja vykdant strateginį Lietuvos turizmo veiklos planavimą. Įgyvendina Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo 16 str. deleguotas funkcijas.
Vyriausybės įgaliota ministerija – Ūkio ministerija	Dalyvauja formuojant valstybės politiką turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų plėtros srityse, koordinuoja šios politikos įgyvendinimą, rengia turizmo sritį reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų projektus. Rengia ir teikia pasiūlymus Vyriausybei dėl valstybinės reikšmės turizmo, rekreacijos ir kurortų infrastruktūros projektų įgyvendinimo. Dalyvauja Europos Sąjungos turizmo politiką formuojančių tarptautinių institucijų veikloje. Įgyvendina Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių turizmo paslaugų teikimą, nuostatų perkėlimą į Lietuvos Respublikos teisę
Nacionalinė kurortų asociacija	Skatina Lietuvos kurortų ir kurortinių vietovių vystymą, kurortinių išteklių (mineralinio vandens, gydomojo purvo, klimato ir t. t.) apsaugą ir pritaikymą viešoms turizmo reikmėms, gerina Lietuvos kurortų įvaizdį, skatina kurortų tarptautinį bendradarbiavimą. Atstovauja bendrus kurortų bei kurortinių vietovių Asociacijos narių interesus Lietuvoje bei užsienyje, palaikyti ryšius tarp centrinės ir vietos valdžios, siekiant tobulinti įstatyminę bazę turizmo srityje. Vysto naujas rinkodaros ir reklamos priemones kurortinio gydymo,

	SPA ir sveikatinimo turizmo srityje, stengiantis pritraukti vartotojus iš Europos Sąjungos bei viso pasaulio. Populiarina ES kurortinio turizmo patirtį ir įstatyminę bazę.
Savivaldybė – Tarptautinių ryšių, verslo plėtros ir turizmo skyrius.	Dalyvauja rengiant regiono plėtros planus. Inicijuoja ir koordinuoja tarptautinio bendradarbiavimo projektų turizmo srityje rengimą ir įgyvendinimą. Užtikrina savivaldybės ir kitų miesto institucijų bei organizacijų veiklos turizmo srityje koordinavimą, koordinuoja turizmo plėtros programų rengimą ir įgyvendinimą, organizuoja savivaldybės teritorijos turizmo išteklių ir paslaugų rinkotyros ir rinkodaros vykdymą. Bendradarbiauja su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, dirbančiomis turizmo sektoriuje.
TIC – turizmo informacijos centrai	Informacijos sklaida. Renka, kaupia ir nemokamai teikia informaciją apie mieste bei regione teikiamas turizmo paslaugas, lankomus objektus ir vietas. Rengia, leidžia ir platina informacinius bei kartografinius leidinius apie turizmo paslaugas, objektus, vietas, turistines trasas ir maršrutus. Teikia informaciją Nacionalinei turizmo informacijos sistemai. Teikia paslaugas, gerinančias lankytojų patirties kokybę. Atlieka lankytojų tyrimus, siekiant kuo efektyvesnių įstaigos marketingo veiklos rezultatų.

(Šaltinis: V. Domarkas, 2007).

Kadangi Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos yra viešojo administravimo biudžetinė įstaiga, įsteigta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. rugpjūčio 14 d. nutarimu Nr. 615 ir vykdo daug funkcijų, todėl jos apžvelgiamos plačiau.

Departamentas įgyvendina Lietuvos Respublikos turizmo įstatymo 16 str. deleguotas funkcijas:

- 1) pagal savo kompetenciją dalyvauja formuojant ir įgyvendinant valstybės politiką turizmo, kurortų ir kurortinių teritorijų plėtros srityse;
- 2) dalyvauja atliekant strateginį Lietuvos turizmo veiklos planavimą, pagal savo kompetenciją įgyvendina Lietuvos turizmo plėtros ilgalaikę strategiją ir Nacionalinės turizmo plėtros programos priemones;
- 3) rengia valstybinės reikšmės viešosios turizmo ir poilsio infrastruktūros, Lietuvos turizmo rinkodaros projektus ir juos įgyvendina;
- 4) pagal savo kompetenciją priima turizmo paslaugas reglamentuojančius teisės aktus;
- 5) priima administracinius sprendimus, reikalingus šiam įstatymui ir kitiems teisės aktams įgyvendinti;
- 6) atlieka turizmo paslaugų teikėjų veiklos stebėseną ir kontrolę;
- 7) atlieka turizmo rinkų ir Lietuvos turizmo paslaugų ir produktų tyrimus;
- 8) rengia Lietuvos turizmo rinkodaros planą, įgyvendina jame numatytas priemones ir koordinuoja valstybės ir savivaldybių institucijų, dalyvaujančių įgyvendinant Lietuvos turizmo rinkodaros planą, veiklą;

- 9) steigia ir valdo Lietuvos turizmo informacijos sistemą;
- 10) atlieka nacionalinio konferencijų biuro funkcijas;
- 11) pagal savo kompetenciją dalyvauja įgyvendinant turizmo srities tarptautinio bendradarbiavimo priemones;
- 12) nustato turizmo specialistų kvalifikacinius reikalavimus;
- 13) tiria ir prognozuoja turizmo specialistų rengimo poreikį ir organizuoja turizmo specialistų kvalifikacijos tobulinimą, vykdo turizmo specialistų kvalifikacijų pripažinimą, rengia pavyzdines kelionių vadovų ir gidų rengimo programas;
- 14) teisės aktų nustatyta tvarka atstovauja kelionių organizavimo paslaugų vartotojų interesams kelionių organizatoriaus, kelionių agentūros ar kelionių agento nemokumo arba bankroto atvejais;
- 15) steigia turizmo informacijos centrus užsienyje ir koordinuoja jų veiklą;
- 16) pagal savo kompetenciją kontroliuoja Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos turizmo teisės aktų reikalavimų vykdymą;
- 17) turizmo ir rekreacijos srityje nustato planavimo sąlygas ir koordinuoja regioninį turizmo plėtros planavimą. (Valstybinio turizmo departamento prie Ūkio ministerijos veiklos ataskaita, 2014).

Apibendrinant galima teigti, kad turizmo valdymo institucijų funkcijos yra apibrėžtos Turizmo įstatyme ir kituose teisės aktuose. Turizmo valdymo funkcijas Lietuvos Respublikoje atlieka Vyriausybė, Vyriausybės įgaliota ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybių institucijos. Kurortuose prie turizmo vystymo žymia dalimi prisideda Turizmo informacijos centrai. Tai pelno nesiekiančios įstaigos, kurių tikslas – vykdyti veiklą, susijusią su turizmo informacijos mokamų ir nemokamų paslaugų teikimu Lietuvos Respublikos bei užsienio piliečiams. Pagrindinis šių centrų tikslas – kaupti ir nemokamai teikti informaciją turistams bei kurorto svečiams apie lankytinas vietas ir objektus. Turizmo informacijos centruose vykdomos tokios veiklos: renkama, kaupiama, parengiama ir nemokamai teikiama informacija apie turizmo paslaugas bei kitus išteklius, platinami informaciniai bei kartografiniai leidiniai, teikiama informacija Departamentui, kaupiama statistinė informacija apie centro lankytojus, teikiami pasiūlymai savivaldybėms, apskritims ir Departamentui dėl turizmo plėtojimo. Kaip matyti, turizmo sektoriuje yra susiformavusios organizacinės struktūros, kurios apima visas turizmo veiklos sritis.

2.4. Kurortinio turizmo vystymo koncepcijos ir programos Lietuvoje

Turizmo vystymasis verčia nustatyti veiklos prioritetus, siekiant pritraukti daugiau turistų. Todėl kiekviena kurortinė vietovė turi pasirinkti tokią turizmo formą, kuri leistų pritraukti daugiau investicijų, atnaujinti ir išplėsti turimą infrastruktūrą, intensyvinti išteklių panaudojimą. Lietuvos kurortuose lemiamą vaidmenį vaidina šalies istorinė praeitis, kultūrinis paveldas bei natūrali gamta.

Siekiant pritraukti turistus į tam tikrą regioną, reikia sisteminio požiūrio į turizmo vystymą. Vienas pagrindinių turizmo vystymo veiksnių yra planavimas, pagrįstas ne tik turizmo veiklos analize, bet ir konkurencine pozicija su kitais turistiniais regionais. Turizmo vystymą padeda reguliuoti tiek vykstantys globalizacijos procesai, tiek partnerystė tarp viešojo bei privataus sektoriaus (M. Mowforth, I. Munt, 1998).

Sąvoka koncepcija (V. Vaitkevičiūtė, 2001) aiškinama kaip pažiūrų į kuriuos nors reiškinius sistema; daikto, reiškinių, proceso samprata; veiklos sumanymas, mintinis projektas, planas. Koncepcija turizmo srityje reiškia paskirtį, tinkamumą; ji palaiko pagrindinius ketinimus ir tikslus ir gerbia kiekvienos paslaugos unikalumą. Gerai apgalvota koncepcija gali būti svarbus žingsnis vystant turizmo paslaugas. Konkrečiai apibrėžti turizmo koncepciją yra sudėtinga, kadangi ji susideda iš turistų elgsenos, gamtos ir kultūros išteklių, transporto tiekėjų, apgyvendinimo ir kitų paslaugų, vyriausybės politikos ir reguliacinės sistemos, jų tarpusavio bendradarbiavimo ir kt. (A. Holden, 2008; S. J. Page, 2007; B. P. George, 2007). Galima sakyti, kad turizmo koncepcija – tai mokslinių pažiūrų visuma į šiuolaikinę turizmo būklę ir jo svarbiausias vystymo kryptis. Lietuvos turizmo koncepcija pateikta Nacionalinėje Turizmo plėtros programoje. Šioje programoje analizuojama esama turizmo paslaugų padėtis, nustatomi turizmo vystymo tiksliniai uždaviniai, jų įgyvendinimo būdai, prognozuojami rezultatai.

R. Bagdzevičienė, L. Navackaitė, B. Miliukaitė (2002) iš bendros koncepcijos sampratos išskiria kurortų paslaugų koncepciją. Ja nusakoma bendra nauda, kurią siūlo kurortų paslaugų teikėjai, atsižvelgdami į kurortų paslaugų vartotojų pageidavimus. Kurortų paslaugų koncepcija apibrėžia verslų, kuriais užsiima kurorte paslaugas teikiančios konkrečios įmonės ar pavieniai verslininkai, vystymą. Kurortų paslaugų koncepcija yra paslaugų pasiūlos pagrindas, nes joje apibrėžta, kodėl egzistuoja viena ar kita kurortų paslaugas teikianti įmonė, jos tikslai ir uždaviniai, verslo sėkmės kriterijai.

Atskirai aptariama ir kita - kurortų vystymo koncepcija (2002). Tai - dokumentas, kuriame numatytas kurortų vystymas ir tam reikalingi veiksniai: demografija, gamtiniai išteklių, geografinis prieinamumas, žmogiškieji ir finansiniai išteklių, teisės aktai ir kt. Išteklių panaudos analizė leidžia nustatyti trūkumus, privalumus, grėsmes ir galimybes, pasirinkti vystymo strategijas. Pagrindiniai kurortų vystymo koncepcijos tikslai yra poilsio paslaugų gerinimas, šalies įvaizdžio formavimas bei naujų darbo vietų kūrimas.

Lietuvos kurortų vystymo koncepcijoje nurodoma, kad Lietuvos kurortai orientuojasi į tarpinį - gydomųjų – poilsio (pajūrio) - kurortų paslaugų koncepcijos modelį (Druskininkai, Birštonas ir Palanga), kai kurortuose teikiamos poilsio ir laisvalaikio praleidimo paslaugos. Kurortinio turizmo specifika nulemia teikiamų kurortinių paslaugų įvairovę bei kurorto

patrauklumą. Darnaus turizmo vystymo modelyje (2010) pateikiama kurorto vystymo vizija (žr. 5 lentelę).

5 lentelė Kurorto (kurortinės vietovės) darnaus vystymo vizija

Vizija	Darnaus vystymo strategijos reikalingumas.
	Kurorto (kurortinės vietovės) pristatymas.
	Kurorto (kurortinės vietovės) prioritetai, vystant kurortinį turizmą
	Kurortinio turizmo vystymo alternatyvų numatymas.

(Sudaryta darbo autoriaus, remiantis šaltiniu: Darnaus turizmo vystymo modelis, 2010)

Matyti, kad vizijoje pabrėžtas poreikis didinti regionų patrauklumą, imtis darnios ir nekenksmingos aplinkai veiklos. Darnus turizmas yra svarbus siekiant išsaugoti gamtos paveldą – biologinę įvairovę bei gamtinius išteklius. Darnaus kurortinio turizmo vystymas turi teigiamos įtakos darbo vietų kūrimui ir ekonomikos augimui kurortinėje vietovėje (regione) (Darnaus turizmo vystymo modelis, 2010).

Pasak R. Dapkaus ir E. Gaižauskienės (2009), turizmas apskritai savo prigimtimi yra tarpsektorinė veikla, todėl kurortinio turizmo vystymo planavimas ir vystymo priemonių nustatymas ir įgyvendinimas yra priklausomi nuo tarpinstitucinio bendradarbiavimo, interesų derinimo ir kitų sektorių vystymo užtikrinimo.

Kurortinio turizmo vystymą lemia turizmo plėtojimo modelių įgyvendinimo ir jų pritaikymo lygis (A. Papatheodorou, 2004). Valstybės institucijos, vartotojai bei verslininkai inicijuoja kurortų vystymą, o sparčiausiai kurortai vystosi tada, kai šie trys sektoriai veikia vieningai. L. Zalepūgaitė (2009), tirdama Lietuvos kurortų vystymo tendencijas, į šį vyksmą žiūri kaip į dinamišką augimą, kai sparčiai didėja turistų srautai, pritraukiamos išorinės investicijos. Tada pastebimi vis didesni pokyčiai socialinėje, kultūrinėje ir gamtinėje kurortų aplinkoje. Pokyčiai prasideda tada, kai tikslingai diegiamas turistų poreikiams tenkinti skirtų paslaugų paketas.

Turizmo vystymo planavimo dokumentų, programų, galimybių studijų rengimo ir jų įgyvendinimo stebėsenos metodinėse rekomendacijose (VTD, 2006) teigiama, kad norint nustatyti turizmo vystymo galimybes, t. y. nustatyti koks yra vietovės patrauklumas ar potencialas, siūloma ištirti tokias sudedamąsias dalis:

- turizmo objektai ir aplinka (turistinės įžymybės, keliantys turistų susidomėjimą objektai, rekreaciniai ištekliai);
- apgyvendinimo paslaugų objektai;
- kiti paslaugų objektai: informacijos, maitinimo, prekybos (suvenyrų), amatininkų dirbtuvės, meno, nuomos, bankai ir valiutų keitimo punktai, sveikatos apsaugos ir viešosios tvarkos paslaugų įstaigos;
- transporto priemonės ir paslaugų objektai (stotys, sausumos, oro, vandens transporto priemonės, nuomos punktai);

- institucinės priemonės: turizmo teisės aktai ir normos, valstybinės ir privačios turizmo organizavimo struktūros, sistemos lengvatų ir paskatų pritraukti investicijoms į turizmo objektus, mokymo programos bei mokymo ir kvalifikacijos kėlimo struktūros, turizmo propagavimo ir visuomenės švietimo bei ekologinio rengimo programos;
- rinkodaros (skatinimo) veikla ir priemonės;
- bendroji infrastruktūra (kelių tinklas, energijos tiekimas, komunalinė infrastruktūra ir pan.).

Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa parengta siekiant nustatyti turizmo vystymo tikslus ir uždavinius valstybės mastu. Programos strateginis tikslas – didinti Lietuvos turizmo sektoriaus konkurencingumą, siekti, kad turistų lankomi objektai ir turistams teikiamos paslaugos būtų pritaikytos ir prieinamos visiems. Didėjantis turizmo sektoriaus konkurencingumas skatina daugiau keliauti po šalies kurortines vietas, pažinti unikalų kraštovaizdį, turtingą kultūros paveldą. Tai lemia aukšto lygio poilsį organizuojančių įstaigų, jų teikiamų paslaugų ir produktų kokybę (Lietuvos turizmo plėtros 2014–2020 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 238). Akivaizdu, kad Lietuvos kurortų vystymą reikia vykdyti kompleksiskai, t. y. panaudojant ES struktūrinių fondų ir privačias lėšas. Visos planuojamos investicijos ir inovacijos turėtų itin padidinti Lietuvos kurortinių vietovių vystymą(si). Tikėtina, kad vietinių ir užsienio turistų srautai ateityje didės, ir kurortinių paslaugų vystymas taip pat augs.

Apibendrinant kurortinio turizmo vystymo koncepcijas ir programas galima teigti, kad kurortų vystymo koncepcijos tikslas – valstybės mastu įvertinti kurortų vietą ir reikšmę ekonominiame ir socialiniame gyvenime ir pateikti jų vystymo perspektyvas. Pagrindiniuose Lietuvos kurortuose (Palangoje, Birštone, Druskininkuose) seniai yra įteisinta formali turizmo verslo veikla, su jai būdingais pritraukiamaisiais veiksniais bei patogumais suteikiančiomis paslaugomis. Lietuvos kurortų vystymas susijęs su jų išskirtine reikšme, teikiant paslaugas žmonių savijautos gerinimui bei poilsui. Prognozuojant Lietuvos kurortinio turizmo vystymą, atkreipiamas dėmesys į pagrindines kurortų funkcijas: rekreacinių-poilsio paslaugų teikimas Lietuvos gyventojams ir užsienio turistams, šalies įvaizdžio formavimas, nacionalinio produkto didinimas, kuriant produktą su aukšta ekonomine verte, naujų darbo vietų kūrimas.

2.5. Kurortinio turizmo situacijos Lietuvoje analizė

Lietuva, kaip tarptautinio turizmo regionas, yra patrauklioje Vidurio Europos ir pietryčių Baltijos jūros šalių geografinėje ir ekonominėje erdvėje. Geografiniu požiūriu Lietuva priskiriama prie strateginių vietovių. Lietuvą kertantys tarptautiniai (oro, vandens) transporto srautai yra svarbūs veiksniai tarptautinio kurortinio turizmo vystymui (V. J. Žilinskas, 2011).

Užsienio turizmo požiūriu, t. y. pagal iš užsienio šalių turistų atvykimą į šalį, pagrindinės užsienio turistų rinkos yra Vokietija, Lenkija, Rusija, Baltarusija. Tolimose šalyse, tokiose kaip Izraelis, JAV, Argentina, yra daug išeivių iš Lietuvos, kurių apsilankymai tėvų ir protėvių žemėje tampa ne tik vienu iš tarptautinio turizmo vystymo veiksnių, bet ir tarptautinio kurortinio turizmo raiška – dažnas iš atvykėlių renkasi poilsį Lietuvos kurortuose.

Informacijos šaltiniuose nurodoma, kad 2011 m. buvo rekordiniai Lietuvos turizmo sektoriui – šalį aplankusių turistų skaičius pirmą kartą viršijo vieną milijoną. Tokią tarptautinio turizmo raišką, įkaitant ir kurortinį turizmą, lėmė gerėjantis susisiekimasis su Lietuva oro transportu, gerėjanti ekonomika Europoje. Turistų skaičius Lietuvoje nuosekliai didėja nuo 2009 metų (Statistikos departamento informacija, 2012).

Ženklys ir kiti rezultatai: Statistikos departamento duomenimis (2014), turistų srautas iš Latvijos į Lietuvą išaugo 26,4 proc. (2013 m. augo 5,6 proc.), turistų iš Estijos taip pat sulaukta daugiau (20,3 proc.). Geri atvykstančių užsienio turistų rezultatai pagerino ne tik Lietuvos atvykstamojo turizmo rinką, tuo pačiu svečiai iš užsienio apsilankė ir Lietuvos kurortinėse teritorijose. 2014 metais Lietuvos apgyvendinimo įstaigose turistų mažėjo tik iš Jungtinės Karalystės (sumažėjo 1,5 proc.) ir Lenkijos (sumažėjo 11 proc.).

Stebėtas spartus turistų judėjimas iš tų šalių, kuriose kompleksinės rinkodaros priemonės vykdomos per Lietuvos turizmo atstovybes (turizmo agentūras): 2014 metais Lietuvoje turistų iš Vokietijos apsilankė 14,4 proc. daugiau (2013 m. 0,3 proc. daugiau), iš Italijos - 35,7 proc. (2013 m. mažėjo 21,2 proc.), iš Prancūzijos - 14,4 proc. (2013 m. mažėjo 17,3 proc.), iš Ispanijos turistų skaičius išaugo 31,5 proc. (2013 m. mažėjo 18 proc.), iš Suomijos - 7,5 proc. (2013 m. mažėjo 18,6 proc.), iš Švedijos - 14,4 proc. (2013 m. mažėjo 8,2 proc.) (Statistikos departamento informacija, 2014).

Nors buvo prognozuojamas turistų iš Rusijos srauto sumažėjimas, tačiau 2014 metų I pusmetį turistų skaičius iš Rusijos Lietuvoje nesumažėjo - jų sulaukta 1,3 proc. daugiau nei 2013 m. tuo pačiu metu, tačiau vėliau rusų turistų skaičius ėmė mažėti ir antrąjį ketvirtį sumažėjo 4,4 proc., palyginus su 2013 m. tuo pačiu laikotarpiu (Statistikos departamento informacija, 2014). Tačiau pastebima, kad nepaisant politinių peripetijų, rusakalbių turistų skaičiai Lietuvoje 2014 metais vėl pradėjo augti: sulaukta 22,2 proc. daugiau turistų iš Baltarusijos, pasitvirtino išankstinės prognozės ir dėl Ukrainos turistų, pastarųjų augimas pasiekė net 77,2 proc.

Statistikos departamento duomenimis (2014), apčiuopiamų rezultatų turizmo srityje davė tikslingos rinkodaros priemonės, vykdytos JAV, Izraelio ir Japonijos turizmo rinkose. JAV rinka augo 23,4 proc. (2013 m. kilo 1,7 proc.), turistų iš Izraelio padidėjo dvigubai. Japonijos turistai taip pat gana aktyviai domėjosi kultūrinio, kulinarinio ir kurortinio turizmo galimybėmis Lietuvoje. Iš

Japonijos sulaukta 37,5 proc. daugiau turistų (2013 m. mažėjo 12 proc.) (Statistikos departamento informacija, 2014).

6 lentelė Lietuvos turistų kelionių skaičius į užsienį

Šalis	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m. I pusr.
JK	149,3	201,1	215,0	94,7
Latvija	191,3	190,4	188,0	96,7
Lenkija	145,0	158,2	161,8	81,0
Baltarusija	170,0	151,4	130,0	75,1
Vokietija	116,4	118,0	116,0	62,2
Rusija	100,2	104,9	96,0	41,9
Turkija	55,7	67,5	68,8	36,0
Norvegija	45,2	56,3	47,0	44,6
Airija	45,5	47,7	46,4	22,3
Egiptas	28,7	19,5	22,6	19,6
Kitos šalys	479,1	515,5	445,6	246,4

(Sudaryta darbo autoriaus, remiantis Kelionių organizavimo ir turizmo agentūrų sektoriaus įmonių paslaugų eksporto į Didžiąją Britaniją galimybių studija, 2014)

Iš 6 – oje lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad kelionių skaičius iš Lietuvos į užsienio šalis nuo 2011 metų kasmet didėjo. Paskutiniu metu populiariausiomis kurortinio turizmo šalimis vadinamos Turkija ir Egiptas (iš dalies - Latvija ir Lenkija). Tačiau vietų, tinkamų poilsiui, galima rasti ir kitose šalyse, pvz., Vokietijoje, Norvegijoje, kur vyrauja gamtinių, kraštovaizdžio išteklių įvairovė, kur gausu istorinių, archeologinių paminklų ir pan. Į kitas šalis (JK, Airija) dažniau keliaujama dėl kitų priežasčių: dažniausiai aplankyti ten išvykusių giminių ir artimųjų.

Statistikos departamento duomenimis, 2015 m. pirmąjį ketvirtį į užsienį keliavo 238,0 tūkst. šalies gyventojų, arba 2,8 proc. daugiau nei per tą patį 2014 m. laikotarpį. 52 proc. keliautojų sudarė vyrai, 45 proc. lietuvių turistų nakvojo viešbučiuose ir moteliuose. 2015 m. pirmąjį ketvirtį, palyginti su tuo pačiu 2014 m. laikotarpiu, Lietuvos gyventojai buvo išvykę į 315,2 tūkst. kelionių, iš jų 36,5 tūkst. (11,6 proc. visų kelionių, arba 31,3 proc. daugiau nei 2014 m. pirmąjį ketvirtį) sudarė kelionės su turizmo paslaugų paketu, įsigytu įmonėse (agentūrose), teikiančiose turizmo paslaugas.

Lietuvos turizmo departamentas yra įsteigęs atstovybes pagrindinėse turistinėse rinkose – Jungtinėje Karalystėje, Ispanijoje, Lenkijoje, Prancūzijoje, Rusijoje, Švedijoje, Italijoje ir Vokietijoje – ir taip informuoja pasaulį apie Lietuvą, kaip tarptautinio kurortinio turizmo versle dalyvaujančią šalį.

7-oje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad 2015 m. I pusmetį didžiausią Lietuvos turizmo apgyvendinimo rinkos dalį sudarė Rusija ir Baltarusija (po 12 proc.), šiek tiek mažiau Vokietija, Lenkija ir Latvija (atitinkamai po 11, 10 ir 9 proc.). Ukraina sudarė 5 proc., o Jungtinė Karalystė ir Estija po 4 proc. Mažiausiai, po 3 proc., sudarė Norvegija ir Italija.

7 lentelė Užsienio turistų apgyvendinimo statistika: atvykstamojo turizmo rinkų pagal turistų skaičių
2015 m. I pusm., proc.

Šalys	Turistų skaičius, proc.
Rusija	12 proc.
Baltarusija	12 proc.
Vokietija	11 proc.
Lenkija	10 proc.
Latvija	9 proc.
Ukraina	5 proc.
Jungtinė Karalystė	4 proc.
Estija	4 proc.
Norvegija	3 proc.
Italija	3 proc.

(Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, 2015)

Atsižvelgiant į pateiktus duomenis galima daryti išvadą, jog užsienio turistų apgyvendinimas yra gana stabilus, nors neatmetama ir kaitos galimybė. Pokyčius dažniausiai lemia tam tikros priežastys: atsirandančios naujos apgyvendinimo vietos, naujos ir dar nebandytos paslaugos, kainų pokyčiai (nuolaidos, lojalumo kortelės) ir kt. (Trumpa Lietuvos turizmo apžvalga, 2014).

Apie turistų kelionių skaičių per keletą metų galima sužinoti iš Statistikos departamento pateikiamų duomenų (žr. 8 lentelę).

8 lentelė Turistų kelionių skaičius 2013 – 2015 m. I pusm., tūkst.

	2013 m. I pusm.	2014 m. I pusm.	2015 m. I pusm.	2015/2014 m., proc.
Išvykusių iš Lietuvos	768,6	820,5	830,4	1,21
Vietinių turistų	1107,6	1131,2	1197,4	5,85

(Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, 2015)

Iš 8-oje lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad išvykstamasis turizmas šalyje kasmet augo ir lyginant 2014 – 2015 m. pirmus pusmečius, šis skaičius išaugo 1,21 proc. Vietinių turistų srautai taip pat didėjo ir lyginant 2014 – 2015 m. pirmų pusmečių rodiklius matyti, kad vietinių turistų padidėjo 5,85 proc.

Galima daryti išvadą, kad turizmo situacija šalyje yra palanki, nes stebimas ir atvykstamojo, ir išvykstamojo, ir vietinio turizmo stabilus augimas.

2014 m. II pusmečio rezultatai, susiję su užsienio turistų apgyvendinimu Lietuvos kurortuose, pateikti 9-oje lentelėje.

9-oje lentelėje pateikti duomenys rodo, kad per pirmus du 2015 metų ketvirčius išaugo vietinių turistų kelionių skaičius Lietuvoje. Palyginus 2014 metų ir 2015 metų I pusmečio rodiklius matyti,

kad vietinis turizmas išaugo 5,9 proc. Akivaizdu, kad Lietuva darosi vis patrauklesnė saviems gyventojams, todėl jų daugiau keliauja po Lietuvą.

9 lentelė. Vietinis turizmas pagal kelionių skaičius, tūkst.

Vietinių turistų kelionių skaičius Lietuvoje, tūkst.			
2015 m. I ketv.	2015 m. II ketv.	2015 m. I pusm.	2015/2014 m. I pusm. pokytis, proc.
512,3	685,1	1197,4	5,9

(Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, 2015)

10-oje lentelėje pateikti 2015 m. 9-ių mėnesių duomenys apie turistų iš užsienio šalių skaičių Lietuvoje.

10 lentelė. Turistų iš užsienio skaičius Lietuvoje per 2015 m. 9 mėn.

Šalis	Turistų sk, tūkst.
Turistai iš Vokietijos	152 000
Turistai iš Baltarusijos	118 300
Turistai iš Rusijos	118 000

(Šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, 2015)

Matyti, kad per 2015 m. 9 mėnesius sulaukta daugiau turistų iš Vokietijos.

Remiantis statistinėmis analizėmis ir prognozėmis galima teigti, kad bendras kelionių ir turizmo sektoriaus indėlis į šalies ekonomiką kasmet išauga daugiau nei 4 proc., o iki 2022 m. kasmet augs dar po 4,6 proc. Numatoma, kad sparčiai vystysis tokios pagrindinės turizmo kryptys: nuotykių turizmas, kultūrinis turizmas, verslo turizmas, sveikatos ir medicinos turizmas bei kruizų turizmas. Manoma, kad daugiau turistų atvyks iš kaimyninių užsienio šalių – Lenkijos, Rusijos, Latvijos ir Baltarusijos, taip pat iš Vokietijos, Jungtinės Karalystės, Suomijos ir Italijos.

Apibendrinimas. Kurortinis turizmas Lietuvoje apibrėžiamas kaip skirtingų motyvų reguliuojama veikla už asmens gyvenamosios vietos ribų, apimanti skirtingas turizmo tūšis (gydomąjį, pažintinį, kultūrinį, poilsinį, religinį, sportinį ir kt.) ir kuria siekiama patenkinti vartotojų poreikius, tam tikslui pritaikius aplinką (naudojant įvairius gamtinius išteklius ir pan.). Lietuvos kurortai sėkmingai naudojami turizmui bei poilsiui, fizinei, dvasinei bei socialinei žmonių gerovei sustiprinti, panaudojant gamtinius, kultūrinius išteklius ir specialaus intereso bei turizmo paslaugų objektus. Turistai gali pasinaudoti įvairiomis paslaugomis: apgyvendinimo, maitinimo, konferencijų salės ir įrangos nuoma, atlikti grožio procedūras ir išbandyti kitus netradicinius poilsio būdus. Turizmo veiklą reglamentuoja Lietuvos teisinė bazė, o ją reguliuoti padeda įvairių rūšių įstatymai bei tarptautinės teisės dokumentai. Lietuvos turizmo rinka savo veiksmus koordinuoja su Europos Sąjungoje priimtais teisės aktais, domisi ES turizmo politika, plėtoja partnerystę ir taip skatina darnaus turizmo vystymą šalyje. Turizmo valdymo institucijų funkcijos yra apibrėžtos Turizmo įstatyme ir kituose teisės aktuose ir jas atlieka Vyriausybė, Vyriausybės įgaliota ministerija, Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybių institucijos. Kurortuose prie turizmo vystymo

žymia dalimi prisideda Turizmo informacijos centrai. Tai pelno nesiekiančios įstaigos, kurių tikslas – vykdyti veiklą, susijusią su turizmo informacijos mokamų ir nemokamų paslaugų teikimu Lietuvos Respublikos bei užsienio piliečiams, kaupti ir teikti informaciją turistams bei kurorto svečiams apie lankytinas vietas ir objektus. Turizmo informacijos centruose vykdomos tokios veiklos: renkama, kaupiama, parengiama ir nemokamai teikiama informacija apie turizmo paslaugas bei kitus išteklius, platinami informaciniai bei kartografiniai leidiniai, teikiama informacija Departamentui, kaupiama statistinė informacija apie centro lankytojus, teikiami pasiūlymai savivaldybėms, apskritims ir Departamentui dėl turizmo plėtojimo. Kaip matyti, turizmo sektoriuje yra susiformavusios organizacinės struktūros, kurios apima visas turizmo veiklos sritis. Apibendrinant kurortinio turizmo vystymo koncepcijas ir programas galima teigti, kad kurortų vystymo koncepcijos tikslas – valstybės mastu įvertinti kurortų vietą ir reikšmę ekonominiame ir socialiniame gyvenime ir pateikti jų vystymo perspektyvas. Pagrindiniuose Lietuvos kurortuose (Palangoje, Birštone, Druskininkuose) seniai yra įteisinta formali turizmo verslo veikla, su jai būdingais pritraukiamaisiais veiksniais bei patogumus suteikiančiomis paslaugomis. Lietuvos kurortų vystymas susijęs su jų išskirtine reikšme, teikiant paslaugas žmonių savijautos gerinimui bei poilsiui. Prognozuojant Lietuvos kurortinio turizmo vystymą, atkreipiamas dėmesys į pagrindines kurortų funkcijas: rekreacinių-poilsio paslaugų teikimas Lietuvos gyventojams ir užsienio turistams, šalies įvaizdžio formavimas, nacionalinio produkto didinimas, kuriant produktą su aukšta ekonomine verte, naujų darbo vietų kūrimas. Bendras kelionių ir turizmo sektoriaus indėlis į šalies ekonomiką kasmet išauga daugiau nei 4 proc., o iki 2022 m. kasmet augs dar po 4,6 proc. Numatoma, kad sparčiai vystysis tokios pagrindinės turizmo kryptys: nuotykių turizmas, kultūrinis turizmas, verslo turizmas, sveikatos ir medicinos turizmas bei kruizų turizmas. Manoma, kad daugiau turistų atvyks iš kaimyninių užsienio šalių – Lenkijos, Rusijos, Latvijos ir Baltarusijos, taip pat iš Vokietijos, Jungtinės Karalystės, Suomijos ir Italijos.

3.PALANGOS, BIRŠTONO, DRUSKININKŲ KURORTŲ ATVEJŲ TYRIMAS: EKSPERTŲ POŽIŪRIS

Tyrimui pasirinktais darbo metodais siekiama išnagrinėti pasirinktą temą, derinant mokslinės literatūros šaltinių analizę su empiriniu pusiau struktūruoto interviu metodu. Šiame magistro darbe empirinio vertinimo pagrindą sudaro pusiau struktūruoto interviu metodu atlikta ekspertų apklausa. Empirinis tyrimas leidžia atskleisti kurortinio turizmo vystymo galimybes kurortiniuose Lietuvos miestuose – Palangoje, Birštone, Druskininkuose bei prognozuoti kurortinio turizmo vystymo rezultatus.

3.1.Analizuojamų kurortų apibūdinimas

Lietuvos kurortai (kurortinės teritorijos) skirstomi pagal klimato ir teikiamų paslaugų bei papildomų veiklų pobūdį (G. Bujanauskaitė, 2010):

- kontinentiniai (Birštonas, Druskininkai) – Birštonas yra integruoto turizmo ir modernaus sanatorinio gydymo kurortas, Lietuvos pietvakarių turizmo verslo centras; Druskininkai - tarptautinis rekreacijos centras, orientuotas į kurortinį gydymą su gerai išvystyta infrastruktūra, maksimaliai išnaudojantis gydomuosius gamtinius išteklius, etnokultūrinį ir istorinį potencialą;
- jūriniai (Palanga) - tarptautinis aktyvios rekreacijos pajūrio kurortas, orientuotas į plataus spektro pramogų industriją su išvystyta šiuolaikine paslaugų infrastruktūra.

Kultūriniai ištekliai ir specialaus intereso objektai kurortuose. Palangoje turistai gali gėrėtis Tiškevičių rūmais ir juos supančiu didžiuliu E. Andre projektuotu parku. Rūmuose įkurtas Gintaro muziejus, kuriame didelė gintaro įvairovė, inkluzų kolekcija. Druskininkus garsina ne tik unikalios gamtos versmės, bet ir pasaulinę šlovę pelnę menininkai. Čia kūrė dailininkas ir kompozitorius M. K. Čiurlionis, gimė įžymus skulptorius modernistas J. Lipchitz. Birštone kasmet organizuojamas džiaz festivalis, yra Vytauto paminklas, mineralinio vandens biuvetė, neogotikinė bažnyčia, Vytauto piliakalnis ir Dainų kalnelis.

Pramogų ir poilsio centrų Palangoje yra apie 14 (skaičius nuolat kinta) – tai ir jaunimo klubas, ir teniso centras, mokomoji sportinė bazė. Keli kilometrai nuo Palangos yra didžiausias poilsio ir pramogų centras „HBH Palanga“, pramogų parkas „Malūnų kaimas“, kompleksas „Atostogų parkas“. Neseniai duris atvėrė Palangos koncertų salė. Druskininkuose - 12 laisvalaikio ir pramogų centrų: laisvalaikio centras, nuotykių parkas, sporto centras. Didžiausi iš jų - vandens parkas ir Snow arena. Birštone yra 2 poilsiui ir pramogoms skirti sporto centrai, vienas iš jų – irklavimo klubas.

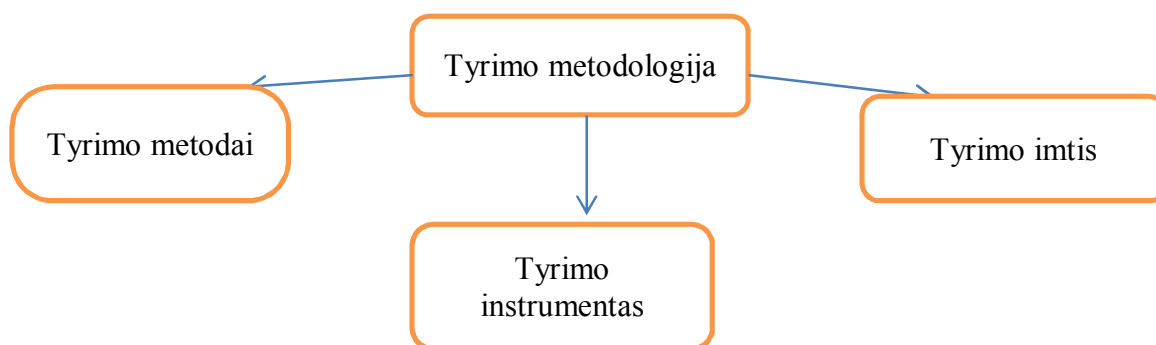
Turizmo paslaugų objektai kurortuose. Turizmo paslaugų objektais yra laikomos įstaigos, teikiančios apgyvendinimo paslaugas. Palangoje yra 402 apgyvendinimo įstaigos: viešbučiai,

poilsio namai, svečių namai. Iš jų: 8 sanatorijos, poilsio bei reabilitacijos centrai. Druskininkuose yra 152 apgyvendinimo įstaigos. Birštone turistų paslaugoms yra 11 viešbučių, 3 poilsio namai.

3.2. Tyrimo metodika

Kokybiniai tyrimai pasižymi lankstumu bei duomenų indukcine analize. Lankstumas kokybinių tyrimą apibūdina kaip nestructūrizuotą, neturintį standartinės tyrimo struktūros ir tinkančio bet kuriai tiriamai aplinkai. A. Valackienės ir S. Mikėnės (2008) teigimu, kokybiniai tyrimai naudojami, siekiant atskleisti esamą reiškinių (požiūrio, elgsenos) kokybę ir nustatyti ne išoriškai (kaip atrodo), o tarsi iš vidaus, per asmeninio santykio su tuo reiškiniu prizmę. Šiuo atveju buvo taikomas kokybinių tyrimų metodas, nes turizmo paslaugų teikimas ir vartojimas turi subjektyvių bruožų, kuriuos sunku išmatuoti kiekybiškai. Šio tyrimo trūkumu galima laikyti tai, kad tyrimo tikslo siekiama apsiribojant duomenų gavimu iš siauro specialistų rato. Tačiau šis tyrimas reikalauja itin aukštos profesinės kompetencijos bei plataus, su turizmo veikla susijusių, žinių spektro.

Tyrimo metodologiją atspindi tokia schema:

4 pav. Tyrimo metodologijos schema

Pasirinktas tyrimo metodas – interviu su ekspertais. Šis interviu orientuotas į konkrečių specialistų darbinę patirtį, jų lūkesčius, išgyvenimus, veiklos išskirtinumą ir unikalumą. Pusiaus struktūruoto interviu privalumas, pagal B.Bitiną ir kt. (2008), yra tas, kad turint iš anksto paruoštą klausimyną visada yra galimybė išplėsti pasakojimo ribas į pagalbą pasitelkiant ir papildomus klausimus. Kai pokalbis nėra griežtai apibrėžtas, bendravimo atmosfera tampa laisvesnė, todėl galima geriau suprasti ką jaučia tiriamasis. Jei jis nuoširdus, tai didelė tikimybė, kad gauti duomenys bus patikimi. Tyrėjas gali iš anksto pasižymėti pagrindines temas, apie kurias ketina paklausti tiriamųjų, gali kiekvienai temai užsirašyti keletą klausimų, apimančių sritis, į kurias verta pasigilinti, jei tiriamasis pasakodamas apie tai neužsimins.

Ekspertų apklausa (pokalbis) pasirinkta problemos - skatinti kurortinio turizmo paslaugų vystymą Lietuvos kurortuose, inicijuoti didesnę kurortuose esančių gamtinių išteklių panaudojimą, naujas turizmo programas, nes tai yra kurortinio turizmo dalis, leidžianti pritraukti daugiau turistų tiek iš šalies, tiek ir iš užsienio - atskleidimui, reikalaujančiam specialių žinių ir gebėjimų (S.

Sėrikovienė, 2013). Siekiant padidinti informacijos patikimumą, buvo pasitelkti ekspertai. Tikėtasi gauti labiau pagrįstus ir patikimesnius tyrimo rezultatus. Kadangi ekspertų apklausa gali vykti keliais būdais, buvo taikomas mišrus (ir aktyvus, ir pasyvus) apklausos būdas, pagal situaciją iniciatyvą perimant tyrėjui arba ją perleidžiant ekspertui.

Remiantis Turizmo departamento duomenimis (2015), didėja vidinis (vietinis) turizmas. Šalies gyventojai iš naujo atranda Lietuvą, vis labiau domisi savo kraštu. jie mielai naudojami nebrangiais kelionių paketais, noriai dalyvauja edukacinėse programose.

Palangos, Birštono, Druskininkų kurortiniai miestai atvejų analizei pasirinkti todėl, kad nuo seno yra tos vietos, kuriose apsilanko daug turistų iš Lietuvos, taip pat atvyksta turistai ir iš kaimyninių užsienio šalių. Daugumai iš jų nebepakanka ramaus poilsio, jie nori pažinti apylinkes, aplankyti žymias vietas. Minėtuose kurortuose galėtų apsilankyti ir daugiau šalies gyventojų, tačiau tam reikia tinkamiau išnaudoti turimus rekreacinius ir kultūrinius išteklius turizmui aktyvinti, plėtoti paslaugų ir pramogų verslą, turėti aiškia ateities viziją ir prioritetus.

Tyrimo tikslas – atskleisti kurortinio turizmo vystymo galimybes.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti Lietuvos kurortų - Palangos, Birštono, Druskininkų - atvejų analizę, remiantis ekspertų požiūriu.

Tyrimo rezultatai gali būti naudingi planuojant tolimesnį turizmo vystymą Lietuvos kurortuose. Tyrimo išvados gali būti panaudotos turizmo sektoriaus darbuotojų praktinėje veikloje, tobulinant pasirinktas veiklos sritis.

Siekiant atskleisti kurortinio turizmo vystymo galimybes kurortiniuose Lietuvos miestuose – Palangoje, Birštone, Druskininkuose – ekspertiniame vertinime dalyvavo 3 dalyviai. Jie atrinkti tikslinės grupės principu, nes tikėtasi gauti tiesioginę informaciją, o ne perpasakotą kitų asmenų. Svarbu tai, kad tyrimo dalyviai dirba turizmo vystymo srityje ir gali pateikti daug įdomios informacijos. Remiantis S. Sėrikoviene (2013), ekspertais vadinami specialistai, turintys tam tikros srities žinių ir patyrimo (lot. *expertus* – patyręs). Šiame magistro darbe tyrimo metu tikimasi gauti ne tik svarbią, bet ir profesionalią informaciją, kuri padės atskleisti darbo tikslą ir uždavinius.

Tyrimo proceso organizavimas vyko etapais:

I etapas	Interviu klausimyno formulavimas, duomenų, reikalingų tyrimui, rinkimas, klausimyno parengimas.
II etapas	Tyrimo planavimas, interviu dalyvių atranka. Pasirinkti 3 tyrimo dalyviai – ekspertai.
III etapas	Interviu vykdymas, interviu duomenų tvarkymas, perrašymas į protokolus.
IV etapas	Interviu analizė. Interviu metu gautos informacijos interpretavimas, apibendrinimas, išvadų formulavimas.

Tyrimo instrumentas – klausimynas, skirtas ekspertams. Sudarytas klausimynas iš 5 klausimų (žr. 1 priedą), kurių pagalba tikimasi gauti išsamius atsakymus apie tai, kaip vertinamos kurortinio turimo vystymo tendencijos; kas galėtų paskatinti dar spartesnį kurortinio turizmo vystymą; kaip vertinama kurortų infrastruktūra; iš kokių šalių daugiausiai sulaukiama turistų Lietuvos kurortuose; kaip panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos vystant kurortinį turizmą ir kt. Tikėtina, kad ekspertai pareikš savo nuomonę apie kurortinių vietovių daugiafunkciškumą, išteklius, paslaugas ir kurortinio turizmo vystymo perspektyvas.

Su ekspertais dėl interviu buvo tariamasi iš anksto (su dviem ekspertais tartasi telefonu, su vienu - susitikus darbo vietoje). Du ekspertai į pateiktus klausimus atsakė raštu, nes susitikti darbo vietoje nebuvo galimybių. Su vienu ekspertu interviu vyko tiesiogiai, pokalbis truko apie 45 min.

Atliekant tyrimą, susidurta su keliomis problemomis – ekspertai labai nenoriai dalyvavo tyrime ir motyvavo tuo, kad neturi laiko, yra labai užsiėmę prieš didžiąsias metų šventes, be to, jie nebuvo įsitikinę, kad interviu gali būti naudingas, o jų nuomonės turėti didesnės reikšmės turizmo veiklos vystymui.

Laikytasi konfidencialumo principo, todėl interviu dalyviai patikinti, kad nei duomenys apie juos, nei tyrimo metu gauta informacija nebus viešinama, tik panaudota magistriniame darbe. Todėl ekspertų atsakymai užkoduoti (E1, E2, E3), protokolai taip pat pažymėti kodais/numeriais (žr. 2, 3, 4 priedus).

Kadangi kiekvienas ekspertas pasakojo apie savo kurortinės vietovės problemas ir planus (Palangos, Birštono, Druskininkų), gauti atsakymai analizuojami ir lyginami, stengiantis išsiaiškinti, kaip vystomas kurortinis turizmas Lietuvoje. Ekspertų atsakymai fiksuoti raštu (nė vienas nesutiko pasinaudoti diktofonu). Paskui atsakymai atidžiai perskaityti ir perrašyti kompiuteriu į protokolus, analizuoti, interpretuoti. Interviu duomenys pateikiami lentelėse, išskiriant kategorijas, subkategorijas ir įrodančius teiginius.

3.3. Tyrimo rezultatų analizė

Sėkmingai vystyti kurortinį turizmą, rasti naujų galimybių, pritraukti daugiau turistų yra nemažas iššūkis. Todėl pirmu interviu klausimu buvo paklausta, kokie yra kurortinio turizmo veiksniai Jūsų kurorte: paslaugos, infrastruktūra, pramogos ir pan.? Kokius konkurencinius šių veiksnių ypatumus galėtumėte išskirti? (žr. 11 lentelę).

Apibendrinus ekspertų atsakymus išskirtos dvi kategorijos: kurortinio turizmo veiksniai, konkurencinis pranašumas.

11 lentelė. Kurortinio turizmo konkurenciniai ypatumai Palangoje, Birštone ir Druskininkuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Kurortinio turizmo veiksniai	Infrastruktūra	„Atnaujintas oro uostas... pastatyta nauja autobusų stotis“ (E1); „Infrastruktūrai, jei turima omeny susisiekimą, priekaištų nėra, susisiekimas puikus, kelių būklė gera“ (E2); „...toliau vystome turizmo infrastruktūrą, prižiūrime ir puoselėjame aplinką (žaliąsias zonas), kuriame jaukiausio miesto vaizdą“ (E3)
	Paslaugų įvairovė	„Paslaugos pas mus irgi daugiau siejasi su vasara, tada stengiamasi jų suteikti kuo daugiau“ (E1); „Dabar populiarios edukacinės programos ir turistų tarpe“ (E2); „...yra gerai įrengtų, 3 – 4 žvaigždučių viešbučių, kuriuose siūlomos savaitgalių programos“ (E3)
	Pramogos	„...dar trūksta tokių veiklų, kurios padėtų mažinti sezoniškumą. „Tikimės, kad atgimusio Vasaros koncertų salė pagausins pramogų skaičių apvalius metus“ (E1); „Pramogų ir renginių mūsų kurorte netrūksta, vyksta festivaliai, tradicinės šventės, sporto varžybos, koncertai, spektakliai“ (E2); „Noriu pabrėžti, kad neturime tikslo rengti daug ir labai triukšmingų pramogų. Mūsų kurortas turi išlikti ramybės oaze“ (E3).
Konkurencinis pranašumas	Pajūrio kurortinė zona	„Pranašūs esame savo kurortine zona, esame pajūrio kurortas“ (E1)
	Apgyvendinimo vietų gausa	„Didžiausia konkurencija stebima vietoje, turistų apgyvendinimo sektoriuje“ (E2).
	Išskirtiniai ištekliai	„Konkurencingi esame nebent mineralinio vandens gavybos ir gamybos srityje“ (E3).

Kurortuose teikiamos poilsio ir laisvalaikio praleidimo paslaugos. Kurortinio turizmo specifika nulemia teikiamų kurortinių paslaugų įvairovę bei kurorto patrauklumą (Darnaus turizmo vystymo modelis, 2010).

Išanalizavus atsakymus išryškėjo gana vienapusiška infrastruktūros samprata, nes ekspertai daugiau kalba apie susisiekimą:

apie kelių būklę: „Rūpinantis atvažiuojančiųjų saugumu įrengta saugi įvažiavimo į Birštoną sankryža“ (E3); kelių būklė gera“ (E2);

apie patogų susisiekimą: „Infrastruktūrai, jei turima omeny susisiekimą, priekaištų nėra, susisiekimas puikus“ (E2);

arba apie susisiekiimo problemas: „Yra pageidavimų iš turistų pusės, kad vasaros sezono metu būtų galima iš Palangos tiesiogiai skristi į Turkijos kurortus“(E1), Problema su tarptautiniais autobusų reisais“ (E1).

Paslaugų įvairovę ekspertai vertina teigiamai, nes kurortuose turistai gali gauti ir pagrindines, ir papildomas paslaugas. Iš pagrindinių – apgyvendinimo – paslaugų ekspertai išskiria vis labiau populiarėjančias savaitgalių programas, kai turistai apsigyvena trumpesniui laikui, pvz., 2 – 3 paroms. Tokias trumpalaikes programas siūlo visi trys kurortai. Populiarėja ir papildomos paslaugos, pavyzdžiui, dalyvavimas edukaciniuose užsiėmimuose.

Iš ekspertų atsakymų matyti, kad kurortinės pramogos traktuojamos skirtingai:

Palangos kurorte vyrauja sezoninės pramogos: „Trūksta ištisus metus veikiančių pramogų pačiame mieste“(E1);

Druskininkų kurorte pabrėžiama pramogų ir renginių gausa: „...vyksta festivaliai, tradicinės šventės, sporto varžybos, koncertai, spektakliai“ (E2);

Birštono kurorte linkstama į mažesnę pramogų skaičių: „...noras išsaugoti senąsias kurorto tradicijas, kad jis išliktų ramus“ (E3).

Konkurencinį pranašumą ekspertai apibrėžia iš kiekvieno kurorto savitumo pozicijų, ir tai rodo išskirtos subkategorijos: pajūrio kurortinė zona (tuo skiriasi Palanga nuo kitų kurortų), apgyvendinimo vietų ir pramogų gausa (šis išskirtinis bruožas būdingas Druskininkų kurortui, kadangi norima pritraukti kuo daugiau turistų), išskirtiniai ištekliai (mineralinio vandens šaltiniai išskiria Birštono kurortą iš kitų).

Galima daryti išvadą, kad pagrindiniai kurortinio turizmo veiksniai yra infrastruktūra, paslaugos ir pramogos. Konkurencinis pranašumas tarp Palangos, Druskininkų ir Birštono kurortų nėra akcentuojamas, nes kiekvienas kurortas yra savitas ir nesistengia būti panašus į kitus. Konkurencijos apraiškos labiau stebimos kurortų viduje tarp verslo partnerių ir paslaugų teikėjų.

Kitu interviu klausimu buvo norima išsiaiškinti: iš kokių užsienio šalių daugiausiai sulaukiama turistų? Kokie jų motyvai renkantis būtent šį kurortą? Koks vietinių turistų srautas kurorte? (žr. 12 lentelę).

Apibendrinus ekspertų atsakymus išskirtos dvi kategorijos: užsienio šalys, iš kurių atvyksta turistai ir motyvai, renkantis poilsį kurorte.

12 lentelė. Užsienio turistų srautai ir motyvai, renkantis Palangą, Birštoną ar Druskininkus

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Užsienio šalys, iš	Rusija, Baltarusija, Vokietija, Latvija, Lenkija	„... <i>daugiausiai turistų sulaukėme iš Rusijos, Baltarusijos, Vokietijos, Latvijos, Lenkijos</i> “ (E1)
	Rusija, Baltarusija, Vokietija, Lenkija,	„... <i>turim rusakalbių turistų iš Baltarusijos, nes jie mūsų artimiausi kaimynai. Išaugo turistų</i>

kurių atvyksta turistai	Latvija, Izraelis, Estija	<i>skaičius iš Vokietijos. Atvažiuoja iš Lenkijos, Latvijos, Izraelio, Estijos“ (E2)</i>
	Vokietija, Rusija, Latvija	<i>„Iš užsienio šalių, tai galiu paminėti Vokietiją, Rusiją, Latviją“ (E3)</i>
Motyvai, renkantis poilsį kurorte	Pajūrio vietovės privalumai	<i>„Turistai visada pabrėžia, kad turime labai gerus paplūdimius, švarų smėlį“ (E1)</i>
	Išaugęs turistų pragyvenimo lygis	<i>„Motyvais galima vadinti gerėjantį pragyvenimo lygį, ilgėjančius atostogų terminus, sąlyginai pingančius kai kurių transporto rūšių kaštus“ (E2)</i>
	Kokybiškos ir sąlyginai pigios paslaugos	<i>„Užsieniečiams atrodo, kad pas mus pigesnės paslaugos. Taip pat jie važiuoja dėl kokybiškų SPA paslaugų“ (E3)</i>

Turizmas klasifikuojamas pagal kelionės motyvus arba motyvuojančius veiksnius: sezoniškumą, kuris yra svarbus rodiklis turizmo versle, nes rodo turistų srautų pasiskirstymą įvairiais metų laikais. Kitas svarbus veiksnys – keliavimas į konkrečiai pasirinktą teritoriją, nes šis motyvas yra svarbus planuojant keliones, analizuojant turistų srautą regiono, šalies ribose (A. Baležentis, B. Žuromskaitė, 2012).

Ekspertų atsakymų analizė leidžia daryti išvadą, kad į Palangos, Druskininkų ir Birštono kurortus turistai dažniausiai atvažiuoja iš kaimyninių užsienio šalių: Vokietijos, Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos. Druskininkų kurortą yra pamėgę turistai iš Izraelio.

Nors stebimas turistų skaičiaus iš Rusijos sumažėjimas, tačiau į Palangos kurortą atvyksta pastovūs turistai: „...yra tokių nuolatinių turistų, kurie ne pirmą dešimtmetį poilsiauja Palangoje, tiesiog jau kelios tų pačių šeimų kartos lieka ištikimos mūsų kurortui“ (E1).

Ekspertai pareiškė savo nuomonę ir apie vietinių turistų srautus kurortuose, pabrėždami, kad: kurorte daugiausiai poilsiauja vietinių turistų: „Apie vietinių turistų srautus nėra ko ir kalbėti, juk Palangoje poilsiauja pusė Lietuvos, ir tikrai saviškių, lietuvių niekada nepritrūks“ (E1);

didėja vietinių turistų srautas: „...mūsų tautiečiai vis dažniau atvažiuoja atsipalaiduoti savaitgaliui arba per šventes. Vietiniai dažniausiai apsilanko Vandens parke“ (E2);

daugiausiai turistų iš Vilniaus ir Kauno: „Vadiname save lietuvišku kurortu, nes daug sulaukiame svečių iš didžiųjų šalies miestų...“ (E3).

Galima teigti, kad kurortuose daugiausiai užsienio turistų sulaukiama iš kaimyninių šalių: Vokietijos, Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos. Kurorto pasirinkimą lemia įvairūs motyvai, kuriuos nurodė ekspertai: turistai važiuoja konkrečiai į pajūrio vietovę, kurorte poilsiauti gali turistai dėl pakankamai ilgų atostogų ir išaugusio pragyvenimo lygio, kurortą renkasi dėl aukštos paslaugų kokybės ir patrauklių kainų. Visuose trijuose kurortuose didžiąją turistų dalį sudaro vietiniai turistai ir stebimas jų srauto augimas.

Ekspertai pasidalijo mintimis, kaip pilnai panaudojamas kurortinės vietovės daigiafunkciškumas, t. y. kaip panaudojami visų rūšių ištekliai, pasyvaus ir aktyvaus poilsio formos, pramogos ir kultūriniai renginiai ir kt. ? (žr. 13 lentelę).

Apibendrinus ekspertų atsakymus išskirta viena kategorija: daigiafunkciškumo vertinimas.

13 lentelė Kurorto daigiafunkciškumo panaudojimas Palangoje, Birštone ir Druskininkuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Daigiafunkciškumo vertinimas	Universalus kurortas	<i>„Palanga yra universalus kurortas, todėl panaudoja viską, kas geriausiai patinka turistams“ (E1).</i>
	Aukšto paslaugų lygio kurortas	<i>„...Druskininkai nėra eilinis, įprastas kurortas. Jis visada buvo laikomas aukšto lygio kurortu, tik gal labiau nukreiptu į gydymo paslaugas“ (E2)</i>
	Specifinis kurortas	<i>„...Birštone nėra linkstama į didžiulę veiklų ir paslaugų teikimo įvairovę... kurortas yra specifinis“ (E3)</i>

Lietuvos kurortų vystymo koncepcijoje (2002) nurodoma, kad Lietuvos kurortai orientuojasi į tarpinį - gydomųjų – poilsio (pajūrio) - kurortų paslaugų koncepcijos modelį (Druskininkai, Birštonas ir Palanga), kai kurortuose teikiamos poilsio ir laisvalaikio praleidimo paslaugos. Kurortinio turizmo specifika nulemia teikiamų kurortinių paslaugų įvairovę bei kurorto patrauklumą.

Ekspertų atsakymuose išryškėjo tai, kuo kurortai iš tikrųjų gyvena, kaip panaudojamas kurortinės vietovės potencialas:

galima poilsiauti pagal savo norus: „...galima ramiai ilsėtis ir mėgautis gamtos teikiamais malonumais, galima aktyviai dalyvauti įvairiuose sveikatinimo renginiuose, važinėti dviračiais, sportuoti“. „Palangos kurortas tinka įvairaus amžiaus bei skirtingas pajamas gaunantiems turistams“ (E1);

viskas turistų poreikiams: „Viską, ką turime geriausio, tą ir stengiamės duoti mūsų kurorto svečiams. Jiems patinka Vandens parkas ir Snow Arena, grojantis fontanas miesto centre, dviračių trasa palei Nemuną, netoli esantis Grūto parkas...“ (E2);

paslaugų (išteklių) prioritetai: „Galiu pasakyti, kad Birštone nėra linkstama į didžiulę veiklų ir paslaugų teikimo įvairovę. Mes turime tai, kuo ypatingai didžiuojamės – mineralinio vandens šaltinius, kurie mums daug reiškia“ (E3); „Didžiuojamės 5-iomis mineralinio vandens vandenvietėmis, yra iš viso 10 mineralinio vandens gręžinių - tai didelė vertybė (E3).

Ekspertai išreiškė susirūpinimą dėl plintančio masinio turizmo, kuris gali paveikti kurortų infrastruktūrą, išbalansuoti nusistovėjusią tvarką ir taisykles:

„...norime išvengti masinio turizmo sukeltamų neigiamų padarinių aplinkai, pirmiausiai gamtai. Kuo daugiau masiškumo, tuo labiau prarandamas unikalumas ir kurorto patrauklumas... stengiamės, kad triukšmas, oro užterštumas, netvarka nekeltų nepasitenkinimo ne tik svečių tarpe, bet ir vietos gyventojams“ (E2);

„...masiškumas ne visada rodo kurorto patrauklumą, jis atneša daug problemų: viešosios tvarkos pažeidimų, gamtos niokojimą, išbalansuojama rimitis ir nusistovėjęs gyvenimo ritmas“ (E3).

Galima teigti, kad keičiasi griežtas kurortų funkcinis skirstymas, ir jie tampa polifunkciniais (daugiafunkciniais), kuriuose vis dažniau plėtojamas mišrus, įvairių tipų, turizmas. Tačiau ekspertų pareikštos mintys apie daugiafunkciškumo panaudojimą rodo, kad kiekvienas kurortas yra linkęs išlaikyti savo unikalius bruožus, pagal kuriuos turistai orientuojasi rinkdamiesi vietą poilsiui.

Kitu interviu klausimu buvo paprašyta pakomentuoti, kaip panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinant turizmo vystymo projektus kurorte? (žr. 14 lentelę).

Apibendrinus ekspertų atsakymus išskirta viena kategorija: ES struktūrinių fondų panaudojimas.

14 lentelė ES struktūrinių fondų finansuotų projektų įgyvendinimas Palangoje, Birštone ir Druskininkuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
ES struktūrinių fondų panaudojimas	Įgyvendinti projektai	„...rekonstruota Vasaros koncertų salė, Sporto salė, įrengtas kempingas Nemirsetoje“ (E1); „...parengta istorinių ir kultūros objektų duomenų bazė“, „...įrengti pasivaikščiojimo takai, kaskadinės maudyklės, pirtis, jonizacijos paviljonas, akupresūros baseinas. Įrengta terasa, viešasis tualetas, gėlynai. Šis projektas neturi analogų visoje Lietuvoje.“ (E2); „Pabaigtas įrengti dviračių takas, kuris sujungė anksčiau buvusias atkarpas“ (E3)
	Numatomi įgyvendinti projektai	„Statomi bent keli pastatai, skirti mineralinio vandens garinimui. Tada vandenį bus galima plačiau panaudoti vaikų gydymui. Tvarkomas istorinis mineralinio vandens „Birutė“ šaltinis“ (E3)
	Bendri projektai	„...aktyvaus turizmo vystymas pasienio regione; bendros rekreacinės erdvės sukūrimas; Baltijos turistų žaidynės – turizmo potencialo plėtrai Baltijos regione“ (E1); „...kartu su baltarusių kolegomis įsijungėme į projektą „Ekologinis turizmas, vienijantis kaimynus“ (E2)

Išanalizavus ir apibendrinus atsakymus matyti, kad kurortuose sėkmingai įgyvendinta ir dar bus įgyvendinti projektai, pasinaudojus ES struktūrinių fondų lėšomis. Daug kurortui reikšmingų projektų įgyvendinta Druskininkuose iš esmės atnaujinant ir pritaikant turistų poreikiams istorinį

Sveikatingumo parką, senąsias gydyklas. Šiame kurorte didelis dėmesys skiriamas vaikams: „Įrengtos vaikų žaidimo zonos“ (E2), taip pat ekologiniam turizmui: „...įrengtas dviračių takas, poilsio aikštelės, suoliukai, įsigytas traukinukas ant ratų“ (E2).

Birštono kurorte ekologijai taip pat skiriamas dėmesys, ir norima turistus nukreipti kuo ilgiau praleisti laiką gamtos prieglobstyje: „Žvėrinčiaus miško aktyvaus poilsio infrastruktūros plėtra; Vytauto parko sutvarkymas“ (E3).

Sudėtingesnė ekologinė situacija Palangos kurorte, nes į miestą vasaros metu suplūsta daug turistų su nuosavais automobiliais. Būtų tikslinga pasinaudojant ES struktūrinių fondų lėšomis rengti didelės apimties projektus, kurie padėtų sumažinti automobilių srautus, išlaisvintų kurorto viešąsias erdves ir pagerintų ekologinę kurorto būklę.

Galima daryti išvadą, kad pasinaudojus ES struktūrinių fondų lėšomis, visuose kurortuose įgyvendinti reikšmingi projektai, kurie prisideda prie kurortinio turizmo vystymo. Numatoma ir toliau gerinti kurortų infrastruktūrą, todėl rengiami nauji projektai ir stengiamasi užbaigti jau pradėtus.

Paskutiniu interviu klausimu buvo norima sužinoti, kokios naujovės galėtų paskatinti dar spartesnį kurortinio turizmo vystymą šiame kurorte? (žr. 15 lentelę).

Apibendrinus ekspertų atsakymus išskirta viena kategorija: kurortinį turizmą skatinančios naujovės.

15 lentelė Kurortinio turizmo vystymą skatinančios naujovės Palangoje, Birštone ir Druskininkuose

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Kurortinį turizmą skatinančios naujovės	Sezoniškumo įveika	„Būtinai reikia uždary vandens pramogų, uždary teniso kortų, ne pro šalį būtų ir čiuožykla, kiti pramogų centrai, veikiantys ištisus metus“ (E1)
	Netoli esančių turizmo objektų panauda	„...už kelių kilometrų nuo Palangos Žibininkų kaime atidaryti du nauji turistų traukos centrai: etnografinis „Mėguvos kaimas“, kuriame galima ne tik apsistoti poilsiui, bet ir dalyvauti įvairiuose užsiėmimuose – lipdyti iš molio, kepti duoną, daryti dirbinius iš odos ir gintaro. Taip pat sveikatingumo kompleksas „Natura Terma Spa“ – tai vandens pramogų zona, kur naudojamas natūraliai šiltas ir druskingas geoterminis vanduo“ (E1)
	Kurortinio turizmo alternatyvos	„...poilsiauja daug menininkų, todėl reikėtų dar labiau padėti jų kūrybinių galių realizavimui (tai ir įvairios kūrybinės stovyklos, dirbtuvės, parodos ir t. t.)“ (E2)
	Sveikatos filosofijos taikymas	„...taikoma unikali Kneipo sveikatos filosofo metodika, kurioje apjungti penki natūralaus

		<i>sveikatinimo elementai, tai vaistažolių ir vandens terapija, subalansuota mityba, judėjimas bei harmonija“ (E3).</i>
--	--	---

Naujovių paieškas kurortinio turizmo srityje skatina išaugęs gyventojų kelionių skaičius, kai keliaujama ne tik pažinti ir pamatyti, bet ir gerai praleisti laiką, pailsėti, atsiriboti nuo kasdieninių rūpesčių.

Kurortiniam turizmui vystyti ypatingos reikšmės turi gamtos ištekliai – gyvosios ir negyvosios gamtos komponentai, kuriais žmogus tenkina ar gali tenkinti savo reikmes. Reikšmingi ir kiti aplinkos komponentai, kurie dėl savo savybių ir ypatumų yra panaudojami turistų reikmėms. Pasak G. Bujanauskaitės (2010), gamtiniai ištekliai yra pakankami šiandieninei turizmo veiklai bei tolimesniam kurortinio turizmo vystymui: vidaus (mineraliniai) vandenys, miškingos vietovės (pušynai), kopos, smėlis teigiamai veikia žmonių savijautą ir nuotaiką.

Remiantis ekspertų atsakymais galima teigti, kad tolesnis kurortinio turizmo vystymas remiasi pagrindiniais – gamtos – ištekliais. Tai būdinga ir Druskininkų, ir Birštono kurortams, kuriuose visa turizmo veikla vystoma pasitelkiant aplinkos teikiamas galimybes. Palangos kurortas savo gamtinius išteklius sėkmingai panaudoja vasaros sezono metu, tačiau planuoja jų tęstinumą ištiesus metus, o dabar turistams siūlo pasinaudoti netoli esančiais naujais turizmo objektais Žibininkų kaime.

Kurortinio turizmo vystymui reikšmės turi ir nedidelės, tačiau tikslingos naujovės, pavyzdžiui:

objektų atnaujinimas: „Pagrindine naujove šiandien galima vadinti Vasaros koncertų salės atidarymą, nors čia renginiai vyks ne tik vasarą“ (E1);

dėmesys senjorams: „...numatome dar didesnes nuolaidas, daugiau pigesnių paslaugų, lengvatinių bilietų į renginius ir pan.“ (E2);

sveikos gyvensenos propagavimas: „...čia yra visos sąlygos: ir sanatorijos, ir poilsio namai, ir viešbučiai. Čia atsigauti padeda pati gamta“ (E2);

vandens turizmo pramogos: „Pramoginis kruizas laivu Kaunas – Birštonas – Kaunas“ (E3);

specialios pramogos: „Turistams patinka skrydžiai oro balionais, nedideliais lėktuvėliais, kai gali „iš viršaus“ pasigrožėti Nemuno vingiais, žaliuojančiais pušynais“ (E3).

Galima daryti išvadą, kad spartesnę kurortinio turizmo vystymą lemia naujovių paieška ir turimų galimybių kryptingas panaudojimas. Naujovių paieškas kurortinio turizmo srityje skatina išaugęs gyventojų kelionių skaičius, kai keliaujama ne tik gerai praleisti laiką, pailsėti, atsiriboti nuo kasdieninių rūpesčių, bet ir pažinti, pamatyti, išbandyti. Išnaudojant gamtines ir kultūrinės sąlygas galima kurti ir vystyti aktyvų ir/ar pasyvų poilsį, pažintines turistines veiklas, padėti žmonėms atsipalaiduoti, pasisemti naujų jėgų.

Apibendrinus interviu metu gautus rezultatus išsiaiškinta, kad pagrindiniai kurortinio turizmo veiksniai yra infrastruktūra, paslaugos ir pramogos. Konkurencinis pranašumas tarp Palangos, Druskininkų ir Birštono kurortų nėra akcentuojamas, nes kiekvienas kurortas yra savitas. Kurortuose daugiausiai užsienio turistų sulaukiama iš kaimyninių šalių: Vokietijos, Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos. Kurorto pasirinkimą lemia įvairūs motyvai: turistai važiuoja į konkrečią kurortinę vietovę, poilsį lemia pakankamai ilgos atostogos ir išaugęs pragyvenimo lygis, kurortą turistai renkasi dėl paslaugų kokybės ir kainų balanso. Visuose trijuose kurortuose didžiąją turistų dalį sudaro vietiniai turistai ir stebimas jų srauto augimas. Keičiasi griežtas kurortų funkcinis skirstymas, jie tampa polifunkciniais (daugiafunkciniais), kuriuose vis dažniau plėtojamas mišrus, įvairių tipų, turizmas. Tačiau kiekvienas kurortas yra linkęs išlaikyti savo unikalius bruožus, pagal kuriuos turistai orientuojasi rinkdamiesi vietą poilsiui. Kurortuose sėkmingai panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinami reikšmingi projektai. Naujovių paieškos siejamos su įžvalgiomis strategijomis ir sumaniu turizmo verslo valdymu, toliau vystant kurortinį turizmą.

Išvados

1. Turizmas apima veiklas, kurių metu asmuo keliauja ir apsistoja už savo įprastos aplinkos ribų ne ilgiau nei vienerius metus laisvalaikio praleidimui, verslo ar kitais tikslais. Kurortinis turizmas yra savo noru pasirinkama laisvalaikio praleidimo forma. Turizmo rūšimis vadinamos tokios kelionių kategorijos, kurios skiriasi savo tikslais, turiniu, pagal keliavimo trukmę ir sezoniškumą: ekoturizmas, kultūrinis turizmas, gydomasis turizmas, dalykinis turizmas, poilsio/kurortinis turizmas ir kt. Kurortinio turizmo samprata užsienyje siejama ne su pasyviu poilsiu viešbutyje ar svečių namuose, nes dažnai keliaujama dėl kitose šalyse vykstančio intensyvesnio kultūrinio gyvenimo bei pramogų.

2. Kurortinis turizmas Lietuvoje suvokiamas kaip kelionė už savo gyvenamosios vietovės ribų su tikslu gauti tam tikras paslaugas, pailsėti, atgauti jėgas. Pagrindiniai išteklių ir paslaugos, lemiančios kurortinio turizmo vystymą šalyje, yra: gamtiniai ir rekreaciniai turizmo išteklių, kultūriniai turizmo išteklių, žmogiškieji išteklių, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugos, transportas bei ryšiai, laisvalaikio praleidimo bei pramogų galimybės, kitos paslaugos (finansinis tarpininkavimas, medicininis aptarnavimas ir pan.).

3. Turizmo veikla šalyje pagrįsta pagrindiniais Lietuvos teisės aktais, dokumentais, įstatymais, nutarimais, normomis. Lietuvos turizmo rinka savo veiksmus koordinuoja su Europos Sąjungoje priimtais teisės aktais, ES turizmo politikos nuostatomis. Turizmo valdymo institucijų funkcijos yra apibrėžtos Turizmo įstatyme ir kituose teisės aktuose. Turizmo valdymo funkcijas Lietuvos Respublikoje atlieka Vyriausybė, Vyriausybės įgaliota ministerija (ūkio ministerija), Valstybinis turizmo departamentas, savivaldybių institucijos.

4. Kurortų vystymo koncepcijos tikslas – valstybės mastu įvertinti kurortų vietą ir reikšmę ekonominiame ir socialiniame gyvenime ir pateikti jų vystymo perspektyvas. Atkreipiamas dėmesys į pagrindines kurortų funkcijas: rekreacinių-poilsio paslaugų teikimas Lietuvos gyventojams ir užsienio turistams, šalies įvaizdžio formavimas, aukštos vertės nacionalinio produkto bei naujų darbo vietų kūrimas. Statistinė informacija prognozuoja tokių pagrindinių turizmo produktų - nuotykių, kultūrinio, verslo, sveikatos ir medicinos bei kruizų turizmo – spartesnę vystymąsi.

5. Atlikus Palangos, Birštono, Druskininkų kurortų atvejų analizę, remiantis ekspertų požiūriu, nustatyta, kad:

- kurortuose vystomas mišrus turizmas, tačiau stengiamasi išlaikyti savo unikalius bruožus ir išskirtinius turizmo produktus,
- pagrindiniais kurortinio turizmo veiksniais išlieka infrastruktūra, paslaugos, pramogos,

- Palangos kurorte stengiamasi įveikti sezoniškumo barjerą ir būti universaliu kurortu ištisus metus. Planuojama kurti daugiau aktyviam poilsiui tinkančių pramogų, naujų turizmo traukos objektų, teikiančių paslaugas visus metus. Palanga siekia būti saugus, švarus, patogus ilsėtis ir atviras visiems kurortas,
- Druskininkų vizija – išlikti patraukliu, tarptautinį pripažinimą pelnysiu kurortu, gebančiu per trumpą laiką įgyvendinti didžiulius pokyčius, toliau plėtoti senąsias kurorto tradicijas, vystyti naujas aktyvaus laisvalaikio ir komercinio sporto kryptis, ir taip pritraukti daugiau turistų iš Lietuvos ir iš užsienio,
- Birštono ateities planuose – būti unikalių paslaugų karališkuoju kurortu (čia lankydavosi Lietuvos ir Lenkijos karaliai), išnaudoti turizmo potencialą, didinti kurorto žinomumą. Kurortui nepriimtinas neribotas vystymas, todėl norima išlikti ramiu, tačiau šiuolaikišku kurortu, teikiančiu aukšto lygio paslaugas.

Rekomendacijos

Rekomendacijos skirtos visų trijų kurortų savivaldybėms, vystančioms kurortinį turizmą ir ieškančioms naujų turizmo paslaugų bei produktų, galinčių pritraukti daugiau ir vietinių, ir užsienio turistų. Turistinis produktas gali būti kuriamas iš to, kas yra arčiausiai ir kam nereikia skirti didelių investicijų.

1. Druskininkų ir Birštono kurortų savivaldybių darbuotojams, atsakingiems už turizmo vystymą, rekomenduojama atkreipti dėmesį į tai, kaip dar plačiau panaudoti gamtinę kurortų aplinką (miškingas apylinkes), istorinius įvykius (organizuoti teatralizuotus pasirodymus, muges). Siūlyti turistams kurortinį grybavimą ir kurortinę žvejybą: parengti atmintines apie grybų ir žuvų rūšis, lankstinukus apie nacionalinių (tradicinių) patiekalų gaminimą. Šios paslaugos- mokamos.
2. Palangos kurorto savivaldybei rekomenduojama greičiau spręsti uždarų pramogų kompleksų atsiradimą, tokių kaip baseinas, teniso kortai, čiuožyklos, apžvalgos bokštai ir kt. Viešinti kurortą ir jame vykstančius kultūrinius bei sporto renginius užsienio šalyse, labiau bendradarbiauti su Skandinavijos šalimis, išspręsti komunikacijos problemas privačiame apgyvendinimo ir paslaugų sektoriuje (vyresnio amžiaus žmonės siūlantys apgyvendinimo paslaugas nemoka anglų kalbos, o jaunoji karta teikianti įvairias paslaugas nemoka rusų kalbos ir tai apsunkina bendravimą su turistais iš įvairių užsienio šalių).
3. Visų trijų kurortų savivaldybėms rekomenduojama aktyviai dalyvauti tarptautinėse parodose, užmegzti ryšius su užsienio šalių miestais, turizmo agentūromis, tapti miestais-partneriais, supaprastinti trečiųjų šalių turistams vizų gavimą ir sienų kirtimą, rengti pastovias turizmo kontaktų muges visuomenei, kad būtų galima gauti naujausią informaciją apie pokyčius turizmo srityje ir taip reguliuoti turistų srautus bei sužinoti apie naujas turizmo paslaugas bei produktus.

Literatūra

1. Aleknavičiūtė J. *Turizmo formos ir rūšys*. Vilnius, 2014.
2. Armaitienė A., Raišutienė J., Barauskaitė J. Community participation encounters in coastal tourism development. Curonian lagoon case. Coastal and Resort destination management. *Abstract book. Girona, 19th & 20th October. Ed. by L. Prats. Girona University. 2009*, p. 7.
3. Armaitienė A., Bertužytė R., Vaskaitis E. Comparative analysis of southeast baltic sea coastal communities' participation in sustainable tourism development. *Sustainable tourism. Issues, Debate & Challenges. Bucks New University, Technological Educational Institute of Crete. 2010*, p. 131–136.
4. Bagdonienė L., Hopenienė R. *Paslaugų marketingas ir vadyba*. Kaunas: Technologija. 2004.
5. Bagdzevičienė R., Navackaitė L., Miliukaitė B. *Kurortų plėtros koncepcijos teoriniai aspektai*. Kaunas: KTU. 2002.
6. Baležentis A., Žuromskaitė B. *Turizmo vadyba. Tarptautinio turizmo administravimo įvadas*.
7. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla – spaustuvė, 2008.
8. Bučinskaitė L. *Medicinos turizmo patrauklumas paslaugų vartotojams Lietuvos turizmo verslo atstovų kontekste*. Magistro baigiamasis darbas. Kaunas. 2013.
9. Cheng Ch. A Multilevel Exploration of Factors Influencing the Front – Line Employees Service Quality in international Tourist Hotels. *The Journal of American Academy of Business, Cambridge 2006*. Nr. 9 (2), p.285 – 293.
10. Dapkus R. Kultūrinio turizmo plėtros perspektyvos. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. 2008. Nr. 15 (4), p. 31 – 39.
11. Dapkus R., Gaižauskienė E. Turizmo plėtros perspektyvos vietos savivaldos lygmeniu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2009, Nr. 3 (16), p. 60 – 72.
12. Decelle X. *A conceptual and dynamic approach to innovation in tourism. OECD conference on innovation and growth in tourism*. 2004.
13. Dredge D., Jenkins J. *Tourism planning and policy*. Brisbane: Wiley. 2007.
14. Drumm A., Moore A. *Ecotourism Development. A manual for conservation planners and managers. Vol 1. Introduction to ecotourism planning*. USA: The Nature Conservancy, Arlington, Virginia. 2005.
15. Domarkas V. (2007). *Valstybės valdymo bei administravimo institucijų sąveika*. Paskaitų konspektas (3–4). Kaunas: KTU Viešojo administravimo katedra. 2007.
16. George B. P., Henthorne T. L. Tourism and the general agreement on trade in services. *International Journal of Social Economics*, 2007.

17. Goeldner R. Ch., Brent R. J. R. *Tourism: principles, practices, philosophies*. 9 th edition. USA. 2003.
18. Grecevičius P. Armaitienė A., Junevičienė O. ir kt. *Turizmas*. Kaunas: Kauno kolegijos leidybos centras. 2002.
19. Gretzel U., Fesenmaier D. R., Formina S., O’Leary J. T. Searching for the future: Challenges faced by destination marketing organizations. *Journal of Travel Research*. 2006. Nr. 45 (2), p. 27–36.
20. Finney Z. R., Orwig A. R., Spake F. D. Lotus-Eaters, Pilgrims, Seekers, and Accidental Tourists: How Different Travelers Consume the Sacred and the Profane. *Services Marketing Quarterly*. 2009, Nr. 30, p. 148–173.
21. Holden A. *Environment and tourism*. London/New York: Routledge, 2008.
22. Holloway J. Ch., Taylor N. *The busines of tourism*. Harlow: Pearson Education, 2006.
23. Horowitz M. D., Rosenweig J.A., Jones Ch.,A. Medical Tourism: Globalization of the Healthcare Marketplace. *MedGenMed*. 2007. Nr. 9(4), p.33.
24. Xongxiu L., Yong L., Reima S. *Measurements of E-Service Quality. An Empirical Study on Online Travel Service*.2009.
25. Junevičius A., Keršytė J. Europos karališkųjų kurortų kokybės kriterijų ypatumai: Birštono kurorto pavyzdys. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*. 2007. Nr. 41, p. 69 – 82.
26. Kazlauskienė J. *Sveikatos turizmo reglamentavimas*. Vilnius, 2010.
27. Kelionių organizavimo ir turizmo agentūrų sektoriaus įmonių paslaugų eksporto į Didžiąją Britaniją galimybių studija. Vilnius: Nacionalinės plėtros institutas. 2014.
28. Klinger E., Cox W. M. Motivation and the Theory of Current Concerns. *Handbook of Motivational Counselin, Part 1*.2004.
29. Korneičiuk J., Pipirienė V. Šiuolaikinio turizmo tendencijos ir plėtra. *Verslas XXI amžiuje*. 2015. Nr. 2, p. 23 – 30.
30. Kriščiūnas A. Kurortai ir kurortologijos plėtra Lietuvoje. *Medicina*. 2005, Nr. 41 (4), p. 355 – 358.
31. Kurtzman J., Zauhar J. Sports tourism consumer motivation. *Journal of Sport Tourism*. 2005. Nr. 10(1), p. 21–31.
32. Langvinienė N., Sekliuckienė J. Factors of Influences on Successfiul Development of Lithuanian Resort Wellness SPA Sevices. *Socialiniai mokslai*.2009. Nr. 4 (46).
33. Lietuvos kurortų plėtros koncepcija. Vilnius. 2002.
34. Lietuvos Respublikos Turizmo įstatymas. Vilnius. 2011.
35. Lietuvos turizmo plėtros 2014 – 2020 metų programa. Vilnius.

36. Lietuvos turizmo potencialo įvertinimo, nustatant didžiausias turistinės traukos vietas ir jų panaudojimo prioritetus, studija. Vilnius: Turizmo plėtros institutas. 2011.
37. Lomine L., Edmunds J. Key Concepts in tourism. Basingstake: Palgrave Macsiilan, 2007.
38. Lunt N., Smith R., Exworthy M. *Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review*. OECD.2012.
39. Mačerinskienė A. *SPA paslaugų klasifikavimo metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Turizmo plėtros institutas. 2009.
40. Mowforth M., Munt I. *Tourism and sustainability: new tourism in the third world*. London: Routledge. 1998.
41. Navickienė R., Danilevičienė L. Turizmo paslaugos kaip pagrindinių ir periferinių paslaugų visuma. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2011. Nr. 1 (21), p. 101 – 107.
42. Nimrod G., Rotem A. (2010). Between Relaxation and Excitement: Activities and Benefits Gained in Retirees' Tourism. *International Journal of Tourism Research*. 2010. Nr. 12, p. 65-78.
43. Papatheodorou A. Exploring the evolution of tourism resorts. *Annals of Tourism Research*. 2004. Vol. 31, No. 1, p. 219–237.
44. Page S. J. *Tourism management: managing for change*. Oxford, 2007.
45. Sėrikovienė S. *Mokomųjų objektų daugkartinio panaudojimo kokybės vertinimo metodų taikymo tyrimuose*. Vilnius, 2013.
46. Sinha P. C. *Encyclopedia of travel, tourism and ecotourism*. Delhi: Anmol publications Pvt. Ltd, 2005.
47. Sveikatingumo ir poilsio kompleksų poreikio ir plėtros Lietuvoje studija: Mokslinio tyrimo darbas. Vilnius, 2007.
48. Svetikienė I. *Turizmo marketingas*. Vilnius: Vilniaus kolegija. 2002.
49. Šimkus A., Pilelienė L. SPA paslaugų kokybės sanatorijose vertinimas: Birštono atvejis. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2012. Nr. 3 (32), p. 151 – 159.
50. Torkildsen G. *Leisure and Recreation Management*. Routledge. 2005.
51. Trumpa Lietuvos turizmo apžvalga. 2014 m. I pusmetis. Vilnius, 2014.
52. Turizmo statistika: Eurostat. 2014.
53. Valstybinis turizmo departamentas prie Ūkio ministerijos. www.tourism.lt/lt/dokumentai žiūrėta 2015 10 29.
54. Vaitiekutė K., Armaitienė A. *Kurortų ir kurortų paslaugų klasifikacija*. Nacionalinės mokslininkų konferencijos medžiaga. Klaipėda. 2013.
55. Valackienė A., Mikėnė S. *Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: KTU leidykla. 2008.

56. Vainienė R. *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto alba, 2005.
57. Vaitkevičiūtė V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Žodynas, 2001.
58. Wieseke J., Ahearne M., Lam S. K., Rol van Dick. The Role of Leaders in Internal Marketing. *Journal of Marketing*. 2009. 73 (March), 123–145.
59. Zalepūgaitė L. *Lietuvos kurortų plėtros tendencijų ekonominė analizė ir perspektyvų pagrindimas*. Šiauliai, 2009.
60. Žalienė I., Žalys L., Išdonaitė – Medžiūnienė I. Lietuvos kurortų sveikatinimo veiklos plėtra. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2009. Nr. 2 (15), 349 – 358.
61. Žilinskas V. J. Turizmo sociokultūrinio poveikio aktualijos. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2011. Nr. 1 (25), p. 271 – 279.

PRIEDAI

INTERVIU KLAUSIMYNAS

- 1.Kokie yra kurortinio turizmo veiksniai Jūsų kurorte: paslaugos, infrastruktūra, pramogos ir pan.? Kokius konkurencinius šių veiksmių ypatumus galėtumėte išskirti?
- 2.Iš kokių užsienio šalių daugiausiai sulaukiate turistų? Kokie jų motyvai renkantis būtent šį kurortą? Koks vietinių turistų srautas Jūsų kurorte?
- 3.Kaip pilnai panaudojamas Jūsų kurortinės vietovės daugiafunkciškumas, t. y. kaip panaudojami visų rūšių ištekliai, pasyvaus ir aktyvaus poilsio formos, pramogos ir kultūriniai renginiai ir kt. ?
- 4.Gal galite pakomentuoti, kaip panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinant turizmo vystymo projektus Jūsų kurorte?
- 5.Kokios naujovės galėtų paskatinti dar spartesnę kurortinio turizmo vystymą šiame kurorte?

E1 (Palangos TIC)

Protokolas Nr. 1

1.Kokie yra kurortinio turizmo veiksniai Jūsų kurorte: paslaugos, infrastruktūra, pramogos ir pan.? Kokius konkurencinius šių veiksmų ypatumus galėtumėte išskirti?

Infrastruktūra Palangos kurorte yra vystoma sparčiai, nors kai kuriuose kurorto vietose dar trūksta tokių veiklų, kurios padėtų mažinti sezoniškumą. Tikimės, kad atgimusi Vasaros koncertų salė pagausins pramogų skaičių apvalius metus. Trūksta išstisus metus veikiančių pramogų pačiame mieste.

Paslaugos pas mus irgi daugiau siejasi su vasara, tada stengiamasi jų suteikti kuo daugiau.

Dėl susisiekimo ką galiu pasakyti - Palanga turi naują autobusų stotį, tiesa, ji nusikėlė toliau iš miesto centro. Dėl to daugiau pretenzijų reiškia vietos gyventojai, o ne svečiai, kurie atvyksta iš didelių miestų, nes jiems tokie atstumai neatrodo dideli. Be to, visada galima rasti taksi, važiuoja mikroautobusai. Atnaujintas oro uostas, bet trūksta tarptautinių reisų lėktuvais. Jie vis keičiami, ieškoma geriausių variantų. Yra pageidavimų iš turistų pusės, kad vasaros sezono metu būtų galima iš Palangos tiesiogiai skristi į Turkijos kurortus, nes Vakarų Lietuvos gyventojams tenka toli važiuoti į Vilnių, norint išskristi.

Problema su tarptautiniais autobusų reisais, jie galimi tik iš Klaipėdos. Žinoma, iš Palangos nuvažiuoti į Klaipėdos autobusų stotį nėra sudėtinga, tačiau visi nori patogiai keliauti, kad būtų kuo mažiau trukdžių.

Pranašūs esame savo kurortine zona, esame pajūrio kurortas. Žinoma, galėtume ieškoti kažkokių konkurencingumo apraiškų su Nidos kurortu, tačiau visai nepalyginami dalykai, nes Nida yra orientuota į uždaramą, siekia išsaugoti unikalų gamtos kampelį, todėl riboja turistų srautus, o mes esame atviri visiems.

2.Iš kokių užsienio šalių daugiausiai sulaukiate turistų? Kokie jų motyvai renkantis būtent šį kurortą? Koks vietinių turistų srautas Jūsų kurorte?

Palangoje šiais metais daugiausiai turistų sulaukėme iš Rusijos, Baltarusijos, Vokietijos, Latvijos, Lenkijos. Nors atrodė, kad rusų turistų labai žymiai sumažės, tačiau yra tokių nuolatinių turistų,

kurie ne pirmą dešimtmetį poilsiauja Palangoje, tiesiog jau kelios tų pačių šeimų kartos lieka ištikimos mūsų kurortui.

Manau, kad Palanga vilioja savo universalumu. Turistus čia traukia gausus pramogų pasirinkimas, įvairios galimybės apsistoti viešbutyje ar privačiame sektoriuje (nuo 1 iki 5 žvaigždučių). Turistai visada pabrėžia, kad turime labai gerus paplūdimius, švarų smėlį.

Daugelį turistų žavi kurorto aplinka, žaliosios erdvės, Birutės kalnas, Botanikos parko grožis sukuria unikalią atmosferą.

Na, turistai yra labai patenkinti lietuvišku maistu. Taip pat noriai perka lietuviškus suvenyrus, ypač iš gintaro, lino gaminius.

Apie vietinių turistų srautus nėra ko ir kalbėti, juk Palangoje poilsiauja pusė Lietuvos, ir tikrai saviškių, lietuvaičių niekada nepritrūks.

3. Kaip pilnai panaudojamas Jūsų kurortinės vietovės daigafunkciškumas, t. y. kaip panaudojami visų rūšių ištekliai, pasyvaus ir aktyvaus poilsio formos, pramogos ir kultūriniai renginiai ir kt. ?

Kaip ir minėjau, Palanga yra universalus kurortas, todėl panaudoja viską, kas geriausiai patinka turistams. Čia galima poilsiauti pagal savo norus: galima ramiai ilsėtis ir mėgautis gamtos teikiamais malonumais, galima aktyviai dalyvauti įvairiuose sveikatinimo renginiuose, važinėti dviračiais, sportuoti. Netrūksta ir pramogų, ir kultūrinių renginių: koncertų viešose erdvėse, pavyzdžiui, rožyne prie Gintaro muziejaus, dūdų orkestrų koncertai, kurie nukelia į prieškarinio laiko.

Palangos kurortas tinka įvairaus amžiaus bei skirtingas pajamas gaunantiems turistams.

4. Gal galite pakomentuoti, kaip panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinant turizmo vystymo projektus Jūsų kurorte?

Šiuo metu Palangoje baigti keli stambūs ES finansuojami projektai: rekonstruota Vasaros koncertų salė, Sporto salė, įrengtas kempingas Nemirsetoje.

Palangos TIC turi užduotį informuoti turistus apie atsiradusias naujas galimybes kurorte.

Planuose yra tokie bendradarbiavimo projektai, kurių įgyvendinimui tikimasi pasinaudoti ES struktūrinių fondų lėšomis, tai aktyvaus turizmo vystymas pasienio regione; bendros rekreacinės erdvės sukūrimas; Baltijos turistų žaidynės – turizmo potencialo plėtrai Baltijos regione.

Dar įgyvendinti ir tokie projektai: dviračių turizmo plėtra Palangoje, rekonstruojant Meilės alėją; sveikatingumo ir aktyvaus poilsio tako „Labrytys“ pratęsimas ir aktyvaus poilsio zonų įrengimas; Palangos turizmo informacijos centro infrastruktūros plėtra.

5.Kokios naujovės galėtų paskatinti dar spartesnį kurortinio turizmo vystymą šiame kurorte?

Mano manymu, labai reikia pramogų, kurios vyktų uždaroje patalpose. Ne visi puikiai žinome, kad Palanga „ūžia“ tik vasarą, o atėjus rudenii viskas ištuštėja, galima sutikti tik trumpam iš aplinkinių rajonų atvažiuojančius žmones.

Pagrindine naujove šiandien galima vadinti Vasaros koncertų salės atidarymą, nors čia renginiai vyks ne tik vasarą. Daugumai jaunų žmonių tai naujas objektas, o vyresnės kartos poilsiautojai galės palyginti buvusią salę ir dabartinę.

Naujovių yra ir jos padeda pritraukti daugiau turistų, tačiau jos yra už miesto ribų, todėl išlieka tikimybė, kad turistai gali ir neužsukti į Palangą, o važiuoti tiesiai į pasirinktą pramogų vietą. Tai už kelių kilometrų nuo Palangos Žibininkų kaime atidaryti du nauji turistų traukos centrai: etnografinis „Mėguvos kaimas“, kuriame galima ne tik apsistoti poilsiui, bet ir dalyvauti įvairiuose užsiėmimuose – lipdyti iš molio, kepti duoną, daryti dirbinius iš odos ir gintaro. Taip pat sveikatingumo kompleksas „Natura Terma Spa“ – tai vandens pramogų zona, kur naudojamas natūraliai šiltas ir druskingas geoterminis vanduo. Bet dažni atvejai, kai dieną papramogavę, vakare turistai sugrįžta į Palangą.

Būtinai reikia uždarų vandens pramogų, uždarų teniso kortų, ne pro šalį būtų ir čiuožykla, kiti pramogų centrai, veikiantys ištisus metus, reikia atgaivinti mineralinio vandens biuветes ir t.t.

Interviu data: 2015 12 19

E2 (Druskininkų turizmo ir verslo informacijos centras)

Protokolas Nr. 2

1.Kokie yra kurortinio turizmo veiksniai Jūsų kurorte: paslaugos, infrastruktūra, pramogos ir pan.? Kokius konkurencinius šių veiksmų ypatumus galėtumėte išskirti?

Iš karto noriu pabrėžti, kad dedamos visos pastangos, kuriant patrauklaus kurorto tarptautinį įvaizdį. Daug dėmesio skiriama kurorto tvarkai, želdynams, gėlynams, fontanams, pėsčiųjų takams.

Infrastruktūrai, jei turima omeny susisiekimą, priekaištų nėra, susisiekimas puikus, kelių būklė gera. Pramogų ir renginių mūsų kurorte netrūksta, vyksta festivaliai, tradicinės šventės, sporto varžybos, koncertai, spektakliai. Dabar populiarios edukacinės programos ir turistų tarpe – jie mielai dalyvauja užsiėmimuose, kur mokoma senųjų amatų, kaimiškose vakaronėse.

Didžiausia konkurencija stebima vietoje, turistų apgyvendinimo sektoriuje. Privačiam sektoriui pas mus sunkiau, nes labai puikiai veikia daug taip vadinamų „valdiškų“ įstaigų.

2.Iš kokių užsienio šalių daugiausiai sulaukiate turistų? Kokie jų motyvai renkantis būtent šį kurortą? Koks vietinių turistų srautas Jūsų kurorte?

Niekada nesiskundėme turistų skaičiumi iš Rusijos, tačiau dabar jų mažiau. Tačiau turim rusakalbių turistų iš Baltarusijos, nes jie mūsų artimiausi kaimynai. Išaugo turistų skaičius iš Vokietijos. Atvažiuoja iš Lenkijos, Latvijos, Izraelio, Estijos. Kitų šalių turistams patinka geros apgyvendinimo paslaugos, patinka pats miestas, švara ir tvarka.

Motyvais galima vadinti gerėjantį pragyvenimo lygį, ilgėjančius atostogų terminus, sąlyginai pingančius kai kurių transporto rūšių kaštus.

Didėja vietinių turistų srautas, ypač pensinio amžiaus žmonių, galinčių ir mėgstančių keliauti. Šventiniai laikotarpiai labai prisideda prie turistų srauto – mūsų tautiečiai vis dažniau atvažiuoja atsipalaiduoti savaitgaliui arba per šventes. Vietiniai dažniausiai apsilanko Vandens parke.

3. Kaip pilnai panaudojamas Jūsų kurortinės vietovės daigafunkciškumas, t. y. kaip panaudojami visų rūšių ištekliai, pasyvaus ir aktyvaus poilsio formos, pramos ir kultūriniai renginiai ir kt. ?

Viską, ką turime geriausio, tą ir stengiamės duoti mūsų kurorto svečiams. Jiems patinka Vandens parkas ir Snow Arena, grojantis fontanas miesto centre, dviračių trasa palei Nemuną, netoli esantis Grūto parkas.

Noriu pabrėžti, kad Druskininkai nėra eilinis, įprastas kurortas. Jis visada buvo laikomas aukšto lygio kurortu, tik gal labiau nukreiptu į gydymo paslaugas sanatorijose. Tačiau nepaisant specifiškumo, jį palankiai vertina skirtingų kategorijų turistai, ir jaunesni, ir vyresnio amžiaus. Vadinasi, visi čia randa tai, ko ieško.

Noriu pabrėžti, kad kaip ir kiti kurortai, taip ir mūsų nori pritraukti kuo daugiau turistų ir gauti kuo didesnį efektą, taip pat ir ekonominį. Ir tuo pačiu norime išvengti masinio turizmo sukeltų neigiamų padarinių aplinkai, pirmiausiai gamtai. Kuo daugiau masiškumo, tuo labiau prarandamas unikalumas ir kurorto patrauklumas. Tada ir girdim tokius pasakymus „čia irgi tas pats kaip ir kitur“. Mes to nenorime. Todėl stengiamės, kad triukšmas, oro užterštumas, netvarka nekeltų nepasitenkinimo ne tik svečių tarpe, bet ir vietos gyventojams.

4. Gal galite pakomentuoti, kaip panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinant turizmo vystymo projektus Jūsų kurorte?

ES fondai mums didžiulė parama, nes kurorte jau įvykdyta ir dar vykdoma daug projektų. Galiu keletą paminėti, kurie tikrai reikšmingi turizmo vystymui, tai projektas „Turizmo skatinimas didinant regionų istorinį ir kultūrinį žinomumą“. Jo dėka parengta istorinių ir kultūros objektų duomenų bazė, mobilios informacijos programos pagalba galima betarpiškai naudotis šia duomenų baze.

Svarbus projektas „Unikalių senųjų tradicijų atgaivinimas istoriniame Sveikatingumo parke“. Gautos lėšos leido įrengti pasivaikščiojimo takus, kaskadines maudykles, pirtį, jonizacijos paviljoną, akupresūros baseiną. Įrengta terasa, viešasis tualetas, gėlynai. Šis projektas neturi analogų visoje Lietuvoje.

Panašus projektas įgyvendintas, tai „Išskirtinės aktyvaus poilsio erdvės įsteigimas istoriniame Sveikatingumo parke“. Įrengtos vaikų žaidimo zonos, gimnastikos ir sporto aikštelės, takas su mechaniniais treniruokliais, įvairūs želdynai.

Kiek anksčiau atnaujintas senųjų gydyklų parkas, atnaujintas Vijūnėlės parkas, jame pavasariais vyksta narcizų žydėjimo šventė.

Paskutiniu metu labai rūpinamasi ekologija, todėl kartu su baltarusių kolegomis įsijungėme į projektą „Ekologinis turizmas, vienijantis kaimynus“. Čia visa veikla vystoma pačiame pasienyje su Baltarusija – iš mūsų pusės įrengtas dviračių takas, poilsio aikštelės, suoliukai, įsigytas traukinukas ant ratų. Analogiškai tą patį daro ir kaimynai baltarusiai.

5.Kokios naujovės galėtų paskatinti dar spartesnį kurortinio turizmo vystymą šiame kurorte?

Galvoju apie alternatyvųjį turizmą – tai galėtų būti svari išeitis, bandant išvengti masinio turizmo padarinių. Kodėl apie tai kalbu ir kodėl tai laikau naujove – esmė slypi tame, jog vystyti alternatyvųjį turizmą reikia atsižvelgiant į vartotojų poreikius. Druskininkai toks kurortas, tokia unikali gamta, kad nesinorėtų viso to sunaikinti. Be to ir patys atvykstantieji pageidauja daugiau individualumo, asmeninio sąlyčio su gamta. Pas mus poilsiauja daug menininkų, todėl reiktų dar labiau padėti jų kūrybinių galių realizavimui (tai ir įvairios kūrybinės stovyklos, dirbtuvės, parodos ir t. t.).

Norėčiau pabrėžti originalumą – originalumą visur, ir kurorto architektūroje, ir puošybos elementuose.

Savaime suprantama – toliau vystyti sveikos gyvensenos tendencijas, nes čia yra visos sąlygos: ir sanatorijos, ir poilsio namai, ir viešbučiai. Čia atsigauti padeda pati gamta.

Skirsime dar didesnę dėmesį senjorų poreikiams – numatome dar didesnes nuolaidas, daugiau pigesnių paslaugų, lengvatinių bilietų į renginius ir pan.

Taip sieksime išnaudoti savo kurorto išskirtinius turizmo išteklius ir sukurti naujus (nišinius) produktus. Tai šansas turizmui ateityje.

Interviu data: 2015 12 21

E3 (Birštono TIC)

Protokolas Nr. 3

1. Kokie yra kurortinio turizmo veiksniai Jūsų kurorte: paslaugos, infrastruktūra, pramogos ir pan.? Kokius konkurencinius šių veiksmų ypatumus galėtumėte išskirti?

Mūsų miestelis nedidelis, bet gerai žinomas kaip kurortas. Turime planų, užmojų, norime, kad Birštonas taptų tarptautiniu turizmo ir unikalių sveikatos paslaugų kurortu. Ir toliau vystome turizmo infrastruktūrą, prižiūrime ir puoselėjame aplinką (žaliosias zonas), kuriame jaukiausio miesto vaizdą. Žinoma, norime, kad kuo daugiau smulkiųjų verslininkų čia surastų savo nišą, nes turistams daug mielesnės mažos krautuvytės, kavinukės su dviem staliukais, bet labai skania kava, užkeigėlės, o ne prekybos centrai.

Noriu pabrėžti, kad neturime tikslo rengti daug ir labai triukšmingų pramogų. Mūsų kurortas turi išlikti ramybės oazė.

Turime neblogą susisiekimą su kitais miestais, nes Birštonas yra netoli keturių didelių miestų - Kauno, Vilniaus, Alytaus, Marijampolės. Tarptautinės reikšmės magistralė leidžia važiuojant link Vilniaus patekti į Berlyną, Gdanską, Kaliningradą, Minską kryptis. Rūpinantis atvažiuojančiųjų saugumu įrengta saugi įvažiavimo į Birštoną sankryža.

Mūsų kurorte yra gerai įrengtų, 3 – 4 žvaigždučių viešbučių, kuriuose siūlomos savaitgalių programos, pavyzdžiui 2 dienos – 1 naktis.

Kurorte yra dar nemažai apleistų, nenaudojamų pastatų, kurie gadina vaizdą. Todėl stengiamės juos padaryti naudingais objektais, nes reikia išnaudoti tai, ką turime, o ne statyti naujus.

Veikla kurorte vyksta, darbai nenutrūksta, modernizuojamos gydymo, sveikatingumo paslaugos, kad kurorte padaugėtų atvykstančiųjų skaičius.

Konkurencingi esame nebent mineralinio vandens gavybos ir gamybos srityje. Tai mūsų išskirtinumas. Stengiamės išlaikyti savitumą ir turėti „savo veidą“.

2. Iš kokių užsienio šalių daugiausiai sulaukiate turistų? Kokie jų motyvai renkantis būtent šį kurortą? Koks vietinių turistų srautas Jūsų kurorte?

Vadiname save lietuvišku kurortu, nes daug sulaukiame svečių iš didžiųjų šalies miestų – Kauno ir Vilniaus.

Iš užsienio šalių, tai galiu paminėti Vokietiją, Rusiją, Latviją. Užsieniečiams atrodo, kad pas mus pigesnės paslaugos. Taip pat jie važiuoja dėl kokybiškų SPA paslaugų, gydyklose atliekamų procedūrų. Kurie atvažiuoja šeimomis, labai vertina ramybę, gamtos grožį, sveiką orą, gerą maistą.

3. Kaip pilnai panaudojamas Jūsų kurortinės vietovės daugiavfunkciškumas, t. y. kaip panaudojami visų rūšių ištekliai, pasyvaus ir aktyvaus poilsio formos, pramogos ir kultūriniai renginiai ir kt. ?

Galiu pasakyti, kad Birštone nėra linkstama į didžiulę veiklą ir paslaugų teikimo įvairovę. Mes turime tai, ko neturi kiti – mineralinio vandens šaltinius. Ir tai stengiamės išnaudoti visomis prasmėmis – ir gydymui, ir poilsiui, ir kūno atgaivai. Vadinasi, kurortas yra specifinis. Nesiekiamo besaikio turistų skaičiaus, nes masiškumas ne visada rodo kurorto patrauklumą, jis atneša daug problemų: viešosios tvarkos pažeidimų, gamtos niokojimą, išbalansuojama rimitis ir nusistovėjęs gyvenimo ritmas.

Didžiuojamės 5-iomis mineralinio vandens vandenvietėmis, yra iš viso 10 mineralinio vandens gręžinių - tai didelė vertybė.

Žinoma, reikia ne tik vandens, poilsiautojai nori ir aktyvaus poilsio zonų, todėl įvairių projektų pagalba stengiamės patenkinti turistų poreikius.

4. Gal galite pakomentuoti, kaip panaudojamos ES struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinant turizmo vystymo projektus Jūsų kurorte?

Panašiai per 8 metus Birštone buvo inicijuoti 5 projektai, tai nėra daug, nes kituose kurortuose jų įgyvendinta daugiau. ES lėšų buvo gauta pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programos prioritetą „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“.

Įgyvendinamas „Mineralinio vandens panaudojimo poilsiui ir turizmui Birštono kurorte“ projektas. Statomi bent keli pastatai, skirti mineralinio vandens garinimui. Tada vandenį bus galima plačiau panaudoti vaikų gydymui. Tvarkomas istorinis mineralinio vandens „Birutė“ šaltinis.

Gaunamų lėšų pagalba galime atnaujinti svarbius objektus - „Eglės“ sanatorijos gydyklas, ir kitas gydyklas taip pat.

Pabaigtas įrengti dviračių takas, kuris sujungė anksčiau buvusias atkarpas.

Svarbūs kurorto gerovei projektai yra – Žvėrinčiaus miško aktyvaus poilsio infrastruktūros plėtra; Vytauto parko sutvarkymas; lynų kelias per Nemuną.

Ir jau įgyvendinti, ir ateities projektai tikrai prisideda prie aplinkos estetinio poveikio žmogui, nes pakelia nuotaiką, gerina savijautą.

5.Kokios naujovės galėtų paskatinti dar spartesnį kurortinio turizmo vystymą šiame kurorte?

Birštone taikoma unikali Kneipo sveikatos filosofo metodika, kurioje apjungti penki natūralaus sveikatinimo elementai, tai vaistažolių ir vandens terapija, subalansuota mityba, judėjimas bei harmonija.

Pagrindinė vandens poilsio/ turizmo naujiena – pramoginis kruizas laivu Kaunas – Birštonas – Kaunas.

Gal ir nebėra didelė naujovė, bet turistams patinka skrydžiai oro balionais, nedideliais lėktuvėliais, kai gali „iš viršaus“ pasigrožėti Nemuno vingiais, žaliuojančiais pušynais. Vis atnaujinami lauko treniruokliai, kad sporto mėgėjai turėtų kur pajudėti.

Nesiekiamo kurorto išauginti į didmiestį, pristatyti daugiaaukščių pastatų. Visų birštoniečių tikslas – noras išsaugoti senąsias kurorto tradicijas, kad jis išliktu ramus, Nemuno apsuptyje ir žalumoje paskendęs, karališkasis kurortinis miestelis.

Interviu data: 2015 12 18